A KÖZÖSSÉGI TERVEZÉS MARATONJA:

A SZOCIÁLIS HACKATHON KÖZÖSSÉGFEJLESZTŐ VÁLTOZATA

Erasmus+

köfe
Közösségfejlesztők Egyesülete

A kiadvány az ERASMUS+ 2019-1-HU01-KA204-061232 számú “Szociális “hackathon” - a leghátrányosabb helyzetű kistérségek közösségi alapú fejlesztése” projekt keretében, a projektpartnerek együttműködésében készült.

A projektet az Európai Bizottság támogatta. A kiadványban megjelentek nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság nézeteit.

Írta: Boda Kitti és Csabai Lucia

Nyelvi lektor: Gyenes Zsuzsa
Nyomdai előkészítés: Jakabos Júlia
Nyomdai munkák: Madi Nyomdaipari Kft.

Kiadja: Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest, 2021.
Felelős kiadó: Kovács Edit, elnök
www.kofe.hu

ISBN 978-615-5930-03-4

Konzorciumi vezető

köfe Közösségfejlesztők Egyesülete

Konzorciumi partnerek

Homoród-Küküllő LEADER

FÉSZAK Tanyafejlesztő Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Egyesület

HUMAN REFORM FOUNDATION

VÕRUMAA ARENDUSKESKUS

Tartalom

Előszó (Bugarszki Zsolt) 6
A projekt bemutatása 8
Együtt – közös ügyeinkért, avagy a jó kormányzás elve 10
Mi is az a szociális hackathon? 12
A közösségi tervezési maraton születése:
a szociális hackathon közösségfejlesztő adaptációjának folyamata 16
Mire alkalmas ez a módszer és mire nem? 21
Szociális hackathon szervezésének lépései — a székely és az abaúji közösségi tervezési maraton folyamata 22
Előkészítés 24
1. lépés: A helyi szándék megfogalmazása 25
2. lépés: Célok, elvárások tisztázása 26
3. lépés: A szervezői csoport kialakítása 27
4. lépés: A célterület lehatárolása 30
5. lépés: A motiváció meghatározása 32
6. lépés: A szociális hackathon fő fejlesztési témáinak körülhatárolása 33
7. lépés: A bevonás folyamatának elkezdése (partnerek – kulcsszereplők – résztvevők) 34
8. lépés: A mentorok felkérése, koordinációja 36
9. lépés: Előkészítő események megszervezése 38
10. lépés: A munkalapok kidolgozása 42
11. lépés: Kommunikáció 43
12. lépés: A ceremóniamesterek, a zsűri és a támogatók felkérése 45
13. lépés: Online részvételi felület alkalmazása 47
Hogyan zajlik a szociális hackathon főeseménye? 48
Regisztráció 48
Nyitórendezvény 48
Ötletbemutató (toborzó) beszédek 49
Piacozás – csoportalakítás 49
Az ötletek kidolgozása, csapatmunka 50
Ellenőrző pontok, konzultációk 52
A kidolgozott ötletek bemutatása 53
Zsűrizés 54
Záróesemény, díjazás 54
Mi történik a főesemény után? 55
Zárszó 58
Konzorciumunk ajánlata 60

Előszó

Olyan időket élünk, amikor gyorsan kell cselekednünk. A fokozatos változásra sajnos nem maradt már idő. A mindannyiunkat érintő klímaválság és a növekvő társadalmi egyenlőtlenségek olyan kihívás elé állítanak bennünket, ahol gyors és hatékony megoldásokat kell találnunk, és azokat képesnek kell lennünk végigvinni.

A szociális hackathonok ötletét ez a sürgető helyzet hívta életre.

Jómagam több mint 20 évet töltöttem el az elmeegészségügyi és tágabb értelemben véve a szociális szektorban. Ezen a területen a változás tempója fájdalmasan lassú. Egy új paradigma elterjedése évtizedekig tart, de egy új módszer, szolgáltatás megjelenésére is sok évet kell várni. Az amszterdami egyetem által pár éve végzett kutatás szerint egy szociális innováció átfutási ideje átlagosan 12 év.

Ezzel szemben az IT-szektorban és a startup szférában maximum hónapokban gondolkodnak, ha innovációról van szó, mert egy-egy termék, szolgáltatás, rendszer nagyon hamar elavulttá válhat.

Szociális szakemberként Észtországban ismerkedtem meg az innovációnak egy számomra addig nem ismert, elképesztően gyors és hatékony világával. Az észt startup ökoszisztéma alig több mint 20 év alatt eljutott arra a szintre, hogy mára ötlettől a megvalósításig, a validálástól a skálázásig hihetetlen rövid idő alatt el tudnak juttatni alulról jövő kezdeményezéseket.

Ugyanakkor meglehetősen kritikus szemmel néztem, hogy ezeknek a kezdeményezéseknek a döntő többsége a Szilícium-völgy sikerprojektjeit másolva még mindig ride-sharing (közösségi autómegosztó), fotómegosztó, társkereső applikációkat állít elő, vagy a gyorsabb, olcsóbb pénzügyi utalást segíti. Rengeteg pitching (bemutatkozó előadás) kezdődik úgy a startup szférában, hogy „Let's make this world a better place" (Gyerünk, tegyük jobb hellyé ezt a világot), mégis az volt a benyomásom, hogy ez a hihetetlenül hatékony ökoszisztéma a lehetőségeihez képest elenyésző mértékben járul hozzá korunk valódi, égető problémáinak megoldásához.

E két benyomás által vezérelve született meg a szociális hackathonok ötlete Észtországban, ötvözve a startup szféra hatékony innovációs kultúráját a szociális terület erős értékeivel.

A Tallinni Egyetem munkatársaként abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy jelen tudtam lenni nemzetközi kutató-fejlesztő közösségek munkájában, ugyanakkor kapcsolódtam azokhoz a helyi szervezetekhez és kezdeményezésekhez is, akik a gyakorlatban tudnak megvalósítani innovatív ötleteket.

Így kezdtünk el közösen dolgozni a Võru Megyei Fejlesztési Központtal (Vorumaa Development Centre) a szociális hackathon módszerének kidolgozásán és kipróbálásán.

Võru megye Észtország déli részén, az orosz és a lett határ közvetlen közelében található, és az ország legkevésbé fejlett régiójának számít. Tudatosan nem Tallinnban, az innováció és a digitális társadalom központjában akartuk megvalósítani az elképzeléseinket, hanem ott, ahol a legnagyobb problémák vannak, és ahol leginkább elkél az innováció.

Az egyetem és a fejlesztő központ együttműködésében 2018-tól napjainkig, az eltelt három év alatt 5 szociális hackathon rendezvényt szerveztünk Észtországban, egyenként 100-100 fő részvételével. Kipróbáltunk számos megközelítést és módszert, rendezvényről rendezvényre csiszoltunk a megoldásainkon, és mára elmondhatjuk, hogy sikerrel adaptáltuk ezt az eredetileg az IT-szektorból érkező megoldást társadalmi és környezetvédelmi problémák megoldására. Észtországban a szociális hackathon módszerét mára számos önkormányzat és önkormányzati társulás beépítette a saját fejlesztési eszköztárába, sokan ráadásul úgy, hogy ezeket már nem extra EU- vagy kutatásfejlesztési forrásokból különálló projektként, hanem saját finanszírozásból a helyi fejlesztéspolitika szerves részeként valósítják meg.

A szociális hackathon kezdeményezés 2019-ben az év leginnovatívabb kezdeményezése díjat kapta az észt köztársasági elnöktől.

Nagy örömünkre szolgált, amikor 2020 elején elkezdhettünk dolgozni a magyarországi Közösségfejlesztők Egyesületével, akik mára sikerrel adaptálták a módszert Erdélyben és Magyarországon is. Ez a kiadvány már a magyar tapasztalatokra épül, és a hazai szakemberek, érdeklődök számára nyújt útmutatást a módszer részleteiről, és alkalmazásának lehetőségeiről.

2021. szeptember 29.
Bugarszki Zsolt, PhD, a Tallinni Egyetem docense

A projekt bemutatása[1]

2021 májusában előbb Székelyföldön, majd augusztusban Észak-Abaújban közel 100 ember gyűlt össze, hogy 48 órán keresztül közösen gondolkodjanak nekik és közösségeiknek fontos ügyekről, ötletekről, a változás lehetőségéről. Közösségi tervezési maratonnak kereszteltük el ezt a – az észt szociális hackathonból adaptált – módszert, mely nem csak az újdonság erejével hatott, hanem el is varázsolt mindenkit, aki kapcsolatba került vele. A módszer meghonosításán dolgozva reméltük persze, hogy így lesz, de azt magunk sem gondoltuk, hogy már az első kísérletek ilyen hihetetlenül gazdag eredménnyel zárulnak majd.

A közösségi munkában félve szoktunk eredményekről beszélni. A projektek és indikátorok világában időről időre megpróbáljuk ugyan összesíteni a számok szintjén megragadható eredményeinket, de a valódi változást kitapintani csakis akkor sikerülhet, ha a történetekre is kíváncsiak vagyunk.

A számok szintjéről indulva beszélhetünk öt szervezetről, három országról és egy érdekes gyakorlatról. Egy kétéves projektidőszakról, benne számtalan online és személyes találkozásról. Ezen az úton haladva érkezik meg a székely és az abaúji csapat is oda, hogy közös maratoni tervezésre hívnak közel 100 embert, akik 48 órán keresztül csapatokba szerveződve dolgoznak az ötleteiken. Összesen 13 ötlet jutott el oda, hogy 48 órán keresztül forgassák, nézegessék, szétszedjék, majd újra és újra összerakják annak érdekében, hogy a végére olyan cselekvési tervekké váljanak, amelyek alapján már el lehet kezdeni a megvalósítást.

Ahhoz, hogy megértsük a motivációját annak a két országban a módszer iránt elköteleződött 200 embernek, akik mindezt végigcsinálták, fontos meglátni az ötletek mögött a történeteket. A történeteket, melyek főszereplői helyben élő, a térségért elkötelezett, közösségben cselekvő emberek, akik felismerték, hogy a változás nincsen nélkülük, és hisznek abban (de legalábbis nekünk elhiszik), hogy a változást képesek irányítani is.

Így aztán mozgóboltot álmodik meg egy csapat fiatal, ezzel is lerövidítve az útvonalat a termelők és a vásárlók között; mérőszámokat találnak ki a településeken élők boldogságának mérésére azok, akiknek fontos, hogy visszajelzést kapjanak arról a munkáról, amit a helyi közösségben végeznek; a megváltozott munkaképességű, élethelyzetű térségi érintettek mobilizálására egy olyan egyesületet alapítását mérlegeli egy csapat, amely erőforrásként tekint tagjaira; a 4 éve bezárt, a maraton idejére újra kinyitott általános iskola megmentésén dolgoznak olyan fiatal felnőttek és tanárok, akiket a folyosókon kifüggesztett tablókon könnyen felfedezhet a kíváncsi tekintet. Felemelő érzés volt, hogy mindennek részesei és mozgatói lehettünk.

2019 tavaszán egy korábbi munkánk zárásakor találkozott össze Telkibányán a mostani konzorcium. Az esti beszélgetések, a közös ötletelés idővel projektírásba fordult, már ott a helyszínen. A sikeres pályázatot követően 2019 telén indultunk el a közös úton azzal a határozott szándékkal, hogy a legészakibb balti államból (Észtországból) valami újat csempésszünk a magyar és székely közösségfejlesztés módszereinek tárházába, a közösségi alapú tervezés gyakorlatába. Mindehhez támogatási hátteret az ERASMUS+ felnőttképzési fókuszú stratégiai partnerségi program nyújtott, a projekt a Közösségfejlesztők Egyesületének koordinálásával 2019. november 3. és 2021. november 2. között valósult meg. Munkánk során elsőként az észt innovatív vidékfejlesztési gyakorlatot ismertük meg, majd azt – a partnerszervezetekkel együttműködve – az általunk végzett vidéki közösségfejlesztési gyakorlat módszertanába ültettük át.

A projekt eredményeként megszületett kézikönyvet a projekt konzorciumi partnerségi együttműködésében, partnertalálkozók során, valamint az észt, a székelyföldi és magyarországi gyakorlat tapasztalatai alapján alakítottuk ki. A folyamat megismerése az észt gyakorlaton alapszik, ennek bemutatása mellett a kézikönyvben szerepel a szociális hackathon közösségfejlesztő adaptációja, s mindezt a partnerek által alkalmazott jógyakorlatok leírása színesíti.

A folyamatot összegző kézikönyvünk most lehetővé teszi, hogy a közösségi munka iránt érdeklődő szakemberek képessé váljanak a közösségi tervezési maraton módszertanát alkalmazni. Ennek érdekében a szűk értelemben vett módszertant további közösségfejlesztő ismeretekkel gazdagítottuk. Az olvasót így most egy olyan útra hívjuk, amelyben megelevenednek a közösségi tervezési maraton kialakítását segítő lépések, és átgondolhatja, ezt hogyan valósítaná meg saját térségében, településén, közösségében[2].

[1]A projekt saját, kétnyelvű felületén további anyagok, érdekességek érhetőek el

[2]A projekt első évében, az adaptációt és egyben a magunk felkészülését segítette egy képzési anyag kidolgozása is, amely kapcsán további vállalásunk volt az összegyűjtött elméleti tudás és gyakorlati ismeretek, módszerek e-learning formában történő átadása is. Az online képzési anyagunk a projekt zárását követően elérhető oldalunkon.

Együtt – közös ügyeinkért, avagy a jó kormányzás elve

Sokan sokféleképpen bizonyították már, hogy a közösségi módon születő ötletek, fejlesztések – bár kezdetben sokkal nagyobb befektetéssel járnak – hosszabb távon fenntarthatóbbak. Mivel a közösségek ereje kelti életre a folyamatokat, az emberek jobban magukénak érzik a kezdeményezést, és érdekükké válik, hogy azt megőrizzék, életben tartsák. Mindaz az erő, amely az ilyen típusú összefogásoknál jelen van, az embereket cselekvésre és együttműködésre ösztönzi.

Ez a szemlélet érvényesül a jó kormányzás elvében is. A gondolat gyökerei a XV. századig nyúlnak vissza, a fogalom azonban az utóbbi néhány évtizedben új jelentést kapott[3]. Willy Brandt a jó kormányzást úgy értelmezi, mint „azon módozatok összességét, amelyek révén az egyének és a magán- vagy közintézmények közös ügyeiket intézik”[4]. A hangsúly a részvételi alapú, partneri, többszintű kormányzáson van[5], amelyben az emberek és intézmények közötti együttműködés érdekegyeztetés során valósul meg. Boda (2006) rávilágít arra, hogy az állami működésben nem elég a „hardware”-re, vagyis a kormányzati intézményekre, jogszabályokra összpontosítani. Nagyon fontos szerepe van többek között az érdekeltek bevonásának, új kommunikációs szintek és formák kialakításának, hogy lehetőséget biztosítsunk az állampolgárok számára cselekvőként hozzájárulni saját életterük fejlesztéséhez.

A közösségi tervezési maraton az adott térségben élő embereket és az ott működő közintézményeket, piaci és egyházi szereplőket, valamint egyéb hatalmi résztvevőket együtt szólítja meg a saját helyi ügyeik fejlesztésében – a közös tervezés pedig nem a szereplők között sokszor fennálló hierarchikus viszonyok között, hanem partneri együttműködésben folyik. Ezáltal válik lehetővé, hogy olyan közösségi alapú megoldások szülessenek, amelyek a helyi szükségletekhez igazodva, hosszú távon kínálnak megoldást az ott élők problémáira.

[3] *Boda Zsolt (2006): A kormányzás jelentésváltozása a globalizáció korában: a governance-koncepció.*
[4] *Boda (2006)*
[5] *Pálné Kovács Ilona (2014): Jó kormányzás és decentralizáció. Magyar Tudományos Akadémia*

Mi is az a szociális hackathon?

„Tudtam – megint tapasztalatból –, hogy az élet legérdemesebb pillanatai, amikor legjobban érezzük magunkat, és amelyekre később nosztalgiával nézünk vissza, sokszor akkor történnek velünk, amikor nehezen elérhető célt tűzünk magunk elé, és amikor minden képességünket teljesen igénybe kell vennünk annak eléréséhez."[6]

A megfelelő körülmények között megrendezett szociális hackathon hosszan tartó erőt ad az együttműködő cselekvéshez. Az eseményig vezető út sok kihívással, befektetéssel és bizonytalansággal jár, de hiszünk benne, hogy mindez hosszú távon megtérül, és a közösség javát szolgálja. De ne szaladjunk ennyire előre – lássuk, honnan merítettünk ihletet.

A szociális hackathon alapvetően a piaci világban elterjedt hackathonok módszerére épül. A nagyobb, főként informatikai fejlesztésekkel foglalkozó vállalatok, valamint a startup versenyek körében ismert módszer elnevezése a „hacking" és a „maraton" kifejezés összevonásával jött létre, és lényegében egy általában két-három napig tartó ötletversenyt foglal magában. „Hacking" – mert célja kreatív megoldások kidolgozása a felmerülő problémák, szükségletek nyomán, és maratoni – hiszen egy meghatározott időn keresztül (pl. 48 óráig) dolgoznak együtt a résztvevők.

Az utóbbi években egyre inkább elterjedt a hackathonok szociális fókuszú alkalmazása. Az új megközelítés legfőbb újdonsága, hogy a régóta működő hackathonokat új társadalmi ügyekkel és új résztvevőkkel színesíti, s így az ügyek megoldásában, a cselekvési tervek kidolgozásában már nem feltétlenül a programozói nyelv lesz a fő kulcs. Előfordulhat persze, hogy IKT- (információ- és kommunikációtechnológia) alapú megoldás születik, azonban a megoldások eszközei többnyire kiterjednek. A színes összetételű csapatok ötleteiből a legváltozatosabb tervek születhetnek: a mesekönyv készítésén keresztül egészen egy társadalmi vállalkozás ötletéig. A szociális hackathonok szervezői tehát kiterjesztik a módszert a vállalati világon túlra, lehetővé téve a módszer hétköznapi, a társadalmi szükségletekre reagáló alkalmazását. A szociális hackathonok megrendezésének többféle célja is lehet. Legfontosabb céljuk azonban, hogy olyan valós élményt nyújtsanak az intenzív közös munkáról, partneri együttműködésről és a közös problémamegoldásról, amely az egy-egy ötlet mentén összegyűlt csapatoknak biztosítja a lendületet az eseményen túli együttműködéshez.
Mielőtt rátérünk arra, mi miként alkalmaztuk ezt a módszert, szeretnénk elkalauzolni az olvasót Észtországba, annak is legdélebbi csücskébe, ahol megismerhettük az abaúji és a székely közösségi tervezési maraton alapját képező módszertant.

[6] *Csíkszentmihályi Mihály (2020): Flow – Az áramlat – A tökéletes élmény pszichológiája. Akadémiai Kiadó. 4.p.*

Az észt példa

„A falunak vannak idősei, fogyatékosai, ahogyan van vállalkozója, tűzoltója és favágója is, ez tesz minket egy közösséggé. És bármi probléma merül fel egy ilyen közösségben, az elsősorban a közösség dolga." – fogalmazta meg a szociális hackathon lényegét a módszer egyik kidolgozója, Bugarszki Zsolt magyar szociálpolitikus, aki a Tallini Egyetem távoktatója, jelenleg Szingapúrban él.

Az innovációra nyitott Észtországban is jól ismert a hackathon módszere az IKT-szektorban, és a hackathon szociális változata is egyre gyakoribb formája például a startup versenyeknek. Észt partnereink a módszert vidéki környezetben alakították tovább, hogy a helyi lakosok aktív, cselekvő részvétele által lehetőséget nyújtson a forráshiányos térségekben felmerülő társadalmi és környezeti problémák közös megoldására.

Az IKT világában elterjedt hackathonok formáját átvéve sokat dolgoztak azon, hogyan lehet a módszert úgy átalakítani, hogy különböző társadalmi csoportok együttműködését is lehetővé tegye. Elsőként a nyelvezetet egyszerűsítették le, hogy közérthetőbb legyen a hackathon működése. Az általuk szervezett szociális hackathonok kezdetben a vidéki Észtország – a megyében is meghatározó – problémáira reagáltak: a szociális szolgáltatások hiányos kapacitása miatt sok idős ember egyedül, ellátatlanul, segítség nélkül él, ugyanígy jellemző a térségben a fogyatékossággal élők elszigeteltsége is. Hogyan dolgozhatók ki ezekre a problémákra helyi megoldások? Ehhez igazították a szociális hackathon folyamatát, nagy hangsúlyt fektetve az előkészítő időszakra. A módszernek ez a változata tehát nem csupán a főeseménynek tekinthető 48 órára korlátozódik, mert felismerték, hogy a különböző helyi szereplők megszólítása, elköteleződése az esemény sikerességének egyik záloga, így fontos, hogy erre megfelelő idő álljon rendelkezésre. Annak érdekében, hogy egy adott térséget a résztvevők minél szélesebb köre képviseljen a főeseményen – a szervezői kör beágyazottságától, korábbi helyi működésétől, kapcsolatainak kiépítettségétől függően –, általában hat–kilenc hónapos előkészítő szakaszt építenek a folyamatba. Azt vallják ugyanis, hogy a kreatív alkotói tér akkor tud igazán működésbe lendülni, ha sikerül különböző hátterű emberek közös alkotását lehetővé tenni, akik a helyi közösségben felmerülő szükségletekre különböző ötleteket tudnak közös erővel kidolgozódni.

Az első szociális hackathont 2018-ban szervezték meg, nagy sikerrel. Úgyhogy az elsőt hamarosan követte a következő, az azt követő... hackathon, egyre szélesedő érdeklődéssel. A 48 órás főeseményt általában egy iskolaépületben szervezik meg Võru megye legkülönbözőbb pontjain, mostanra a megyén kívül is. Ezeken az eseményeken – a szervezőcsapattal együtt – általában közel 100 ember vesz részt, akik különféle területeket képviselnek: helyi önkormányzatok, minisztériumok, szociális és egészségügyi szolgáltatók, civil szervezetek, vállalkozók, helyi cégek, szakemberek, a szolgáltatások érintettjei és más helyi állampolgárok is jelen vannak. A szociális hackathon főeseménye mindig az ötletgazdák rövid (2-3 perces) előadásaival, az ötletek bemutatásával kezdődik, ezt az ötletek kidolgozását szolgáló csoportmunkák követik. Általában 10-12 csapat formálódik, akik a csoportalakulás után meg is kezdik a fejlesztőmunkát különféle – a szervezők által biztosított – módszereket alkalmazva. A szociális hackathon alatt a csapatok a közös munkát támogató mentorok segítségét vehetik igénybe. A mentorok különböző területek szakértői, a szolgáltatásfejlesztéstől az IT-fejlesztésig, a szolgáltatást használók bevonását erősítőktől a marketingesekig. Az ötletek helyi problémákra javasolnak megoldást, például: oktatási program és logisztikai támogatás az iskolai konyháknak ahhoz, hogy különféle organikus alapanyagokat használjanak az iskolai menzán; a háziorvosok testmozgást és edzést írhatnak elő a betegeknek (az orvosi vények mellett); a demenciában szenvedők megyei szintű központja szervezeti modelljének kidolgozása (a központ információkat gyűjt a rendelkezésre álló szolgáltatásokról, valamint támogatást és ismeretet nyújt a családok számára a helyzethez való alkalmazkodásban); közösségi naperőmű stb. Az esemény a kidolgozott ötleteket bemutató prezentációval zárul. A legjobb ötleteket a zsűri és számos szponzor díjazza. A szociális hackathon után a csapatok az ötleteik megvalósításához mentorálási segítséget is kaphatnak.

A szociális hackathon észt példájában a hackathon a vidékfejlesztés egyik eszközévé vált, s az utóbbi évek sikerei jól mutatják a módszer működőképességét. Mindezen tapasztalatokat feldolgozva döntöttünk az észt modell közösségfejlesztő adaptációjának elkezdése mellett.

A közösségi tervezési maraton születése: a szociális hackathon közösségfejlesztő adaptációjának folyamata

A szociális hackathon közösségfejlesztő alkalmazása annak a folyamatnak a következő állomása, mely egy kétéves közösségi részvételi kutatással kezdődött. Amikor székely és abaúji kollégáinkkal, a helyi közösségeinkkel a kutatási eredményeket feldolgoztuk, úgy éreztük, annyit hangzott már el az utóbbi időszakban a hátrányos helyzet kifejezés, hogy szeretnénk már ebből kitörni, és a helyi erőforrásokat egy vidám, megerősítő formában katalizálni. A kutatás egyik fő üzenetévé vált számunkra a felismerés, hogy a leghátrányosabb helyzetű járás felé érkező rengeteg külső erőforrás mennyire kontraproduktív tud lenni, elnyomva az érzést, hogy igenis egy csodás környezetben, rengeteg erőforrással élünk. Ebben az időszakban a Közösségfejlesztők Egyesületének észt partnerszervezete már éppen a sokadik elsöprű erejű szociális hackathon folyamatról számolt be. Felismerve a helyi problémákát úgy döntöttünk, szeretnénk ezt a módszert kipróbálni. Megerősíteni Abaújt, illetve a székely településeket az értékeikben, saját erőforrásaikban.

A szociális hackathon általunk alkalmazott változata, a közösségi tervezési maraton tehát egy részvételi alapú módszer, amely megteremti a lehetőséget arra, hogy egy adott közösség tagjai meghatározott időn belül olyan problémákra találjanak közös, kreatív megoldást, amelyek a mindennapjaikat jelenleg megnehezítik. S mindezt egy jó hangulatú, megerősítő környezetben tegyék. A módszer tehát az észtországi vidékfejlesztési szociális hackathon adaptációja, amelyet a magyarországi és székely közösségi munka mentén fejlesztettünk tovább.

Míg az észt vidékfejlesztésben használt szociális hackathon az innovációra helyezi a hangsúlyt (ami sok tekintetben összefonódik a gazdasági fejlődéssel még akkor is, ha társadalmi innovációról van szó), addig a közösségi tervezési maraton sokkal inkább értékorientált és közösségi szemléletű, a helyi szereplők aktivizálásra és bevonására, a társadalmi részvétel erősítésére fókuszál. S bár a forma, a folyamat ugyanaz, egyik esetben a folyamat során fejlesztett termék, illetve szolgáltatás, másik esetben maga a folyamat válik fontossá.[7]

[7]Mivel a folyamat ugyanaz, a kézikönyvben jellemzően a szociális hackathon kifejezést használjuk. Akkor azonban, amikor az abaúji vagy a székely példát ismertetjük, vagy a módszer közösségfejlesztő sajátosságát hangsúlyozzuk, a közösségi tervezési maraton kifejezés szerepel.

Nevéből adódóan a közösségi tervezési maraton három fő jellemzővel bír:

1. A KÖZÖSSÉGI ALAPÚ TERVEZÉS MINDEN ELEMÉBEN ÁTHATJA;
2. A KREATÍV ALKOTÓI FOLYAMAT LEHETŐSÉGÉT, FELTÉTELEIT BIZTOSÍTJA;
3. MARATONI, HISZEN TÖBBNYIRE 48/36/24 ÓRÁS ESEMÉNY FORMÁJÁBAN VALÓSUL MEG.

Közösségi alapú tervezés, mert...

A közösségi tervezési folyamatok sajátossága, hogy a tervezési folyamat lehető legkorábbi szakaszától bevonódnak az érintettek, és a helyzetfeltárás, problémafelvetés során megismerik egymás céljait, érdekeit, majd konszenzus révén, közösen alakítják ki a tervet[8]. Ez a közösségi tervezési maraton során is alapfeltétel: ahhoz, hogy a 48 órás maratoni eseményt meg lehessen szervezni, már hónapokkal előtte elkezdődik az érintettek tudatosan tervezett bevonása, melynek módjáról később részletesen is írunk.

A közösségi tervezési maraton, mint a közösségi tervezés általában, a helyi állampolgárokat, valamint a helyi intézményeket segíti abban, hogy aktívan, cselekvő módon legyenek jelen a helyi közösségben, s lehetőséget kapjanak arra, hogy saját ügyeiket közösen oldják meg. A folyamat a közösségben rejlő, valamint a közösség számára elérhető erőforrásokra épít, így nevezhetjük erőforrás-alapú tervezésnek is. A közösségi tervezési maraton során:

- **alapvető cél, hogy minél több helyi ember tudjon kapcsolódni a folyamathoz;**
- **az erőforrások feltérképezése és használata által a helyi közösség fejlődik, megerősödik;**
- **a siker leginkább a kapcsolatok épülésének köszönhető;**
- **a közösségben bekövetkező változások a helyi lakosok bevonása által jönnek létre.**

A közösségi tervezési maraton tehát egy tudatosan felépített tervezési folyamat, mely hozzájárul ahhoz, hogy a helyi lakosok, problémáik közös megoldása során felismerjék a közösségükben rejlő értékeket, erőforrásokat, és ezekre építve innovatív ötleteket dolgozzanak ki egy jó hangulatú eseményen.

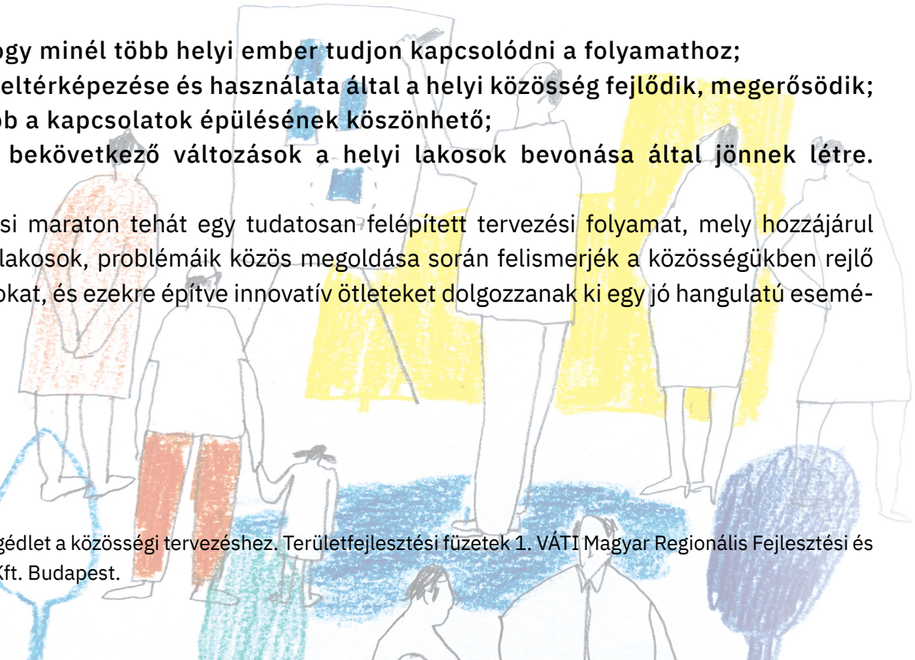

[8] Sain Mátyás (2010): Segédlet a közösségi tervezéshez. Területfejlesztési füzetek 1. VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft. Budapest.

A kreatív alkotás a fő mozgatórugója, mert...

„A kreativitás olyan képesség, amelynek eredményeként új (eredeti és váratlan) előnyös (és hasznos) jön létre” *– Sternberg & Lubart*[9]

„Egyének és csapatok kreativitása az innováció kezdőpontja” *– Teresa M. Amablie*[10]

A kreatív alkotói tér lehetővé teszi a különböző szakmát képviselő emberek együttműködését az általuk kiválasztott ötlet kidolgozásakor. Az alkotás folyamata facilitált és ütemezett, a 48 órán belül meghatározott mérföldkövek teljesítése a résztvevőkben feszültséget gerjeszt, kreatív közegben ez is ösztönzi az alkotást, az ügy minél inkább elérhető megoldásának kidolgozását. Az alkotói tér megteremtését mentorok segítik, az ő munkájuk kulcsfontosságú.

Maratoni, mert...

Az esemény, vagyis a közös alkotás jellemzően 48 órán keresztül tart. Ez a 48 óra nem mentes a bezártság, az idő, valamint a feladatok teljesítése miatti egészséges feszültségtől, versenydrukktól, ez jó esetben feloldódik a megoldás kidolgozását kísérő ahaélmények során. Az eseményt olyan örömteli, a kikapcsolódást segítő programokkal gazdagítjuk (pl. táncolás, jóga, egyéb játékok), amelyek erőt adnak a 48 óra tartalmas eltöltéséhez.

A hackathon általunk alkalmazott formája kialakításakor kiemeltünk néhány alapelvet, amelyet fontosnak tartottunk figyelembe venni az esemény teljes időszakában. A közösségi tervezési maraton során a közösségben az együttműködés, partnerség, diverzitás (sokszínűség), valamint a közösségi inklúzió (befogadás) megerősödéséhez járulunk hozzá, ezek alappillérei a tervezési folyamat kialakításának is.

[9] Robert J. Sternberg, Wendy M. Williams (1995): How to develop student creativity.
[10] Teresa M. Amabile (1996): Creativity in Context: Update to the Social Psychology of Creativity

EGYÜTTMŰKÖDÉS

Minden közösségben végzett munka az együttműködésre épül, az együttműködés mértéke azonban attól függ, mennyire sikerül a feleknek megállapodniuk a közös célokban. Az együttműködés általunk javasolt formája a partnerségre, valamint a folyamatos, kétirányú párbeszédre épül.

PARTNERSÉG

A partnerség során az együttműködésben részt vevők egyenrangúak az ügy megoldásának folyamatában, a köztük lévő hierarchia csökken, sőt, jó esetben el is tűnik a 48 órás együttlét alatt. Így a sikerekben részesedés éppúgy közös, mint a kockázatok viselése, az együttműködésben vállaltak szerint.

SOKSZÍNŰSÉG (DIVERZITÁS)

A sokszínűség elmélete az emberek – nemi, kulturális, etnikai, faji, nemzetiségi, hitbéli, életkor, politikai és filozófiai érdeklődés, szexuális orientáció szerinti, iskolai végzettség vagy társadalmi státusz mentén kialakult stb. – különbözőségében rejlő értékre hívja fel a figyelmet egy adott közösségen belül. A közösségi tervezési maraton esetében nagyon eltérő diverzitási szempontokat tűzhetünk ki célul, attól függően, hogy milyen típusú közösségben jön létre az esemény.

INKLÚZIÓ ÉS AKADÁLYMENTESSÉG

Az inklúzió a közösség tagjai sokszínűségének elfogadását és az esélyegyenlőség biztosítását jelenti. Elősegítjük, hogy a különbözőség ne okozzon hátrányt a közösségi részvételben, és az esemény akadálymentes, egyenlően hozzáférhető legyen mindenki számára.

Ezek az alapértékek alapjaiban határozzák meg a folyamatot, és a szervezés egészét áthatják. A közösségi tervezési maraton másik fontos küldetése, hogy a szociális innovációt, a kreativitás kultúráját behozza a közösségfejlesztés terébe.

A közösségi tervezési maraton nem csupán egy rendezvény, hanem egy olyan közös alkotás, amelynek során nagyon különböző szereplők közösen hoznak létre „valamit”, ami a helyi közösség életében felmerülő problémákra egy innovatív választ ad. És ebben egyszerre hangsúlyos a különböző hátterű szereplők együttműködése és a közös alkotás.

Mire alkalmas ez a módszer és mire nem?

MIKOR ÉRDEMES ALKALMAZNI?

+ Ha szeretnénk, hogy a helyi megoldásokat helyben, az érintettek legszélesebb köre közösen dolgozza ki.
+ Ha szeretnénk új erőforrásokat feltárni és mozgósítani, amelyeket eddig nem ismertünk, vagy csak részlegesen volt ráhatásunk, pl. szélesebb részvételi kör, új szaktudások bevonása, új kapcsolatok kialakítása.
+ Ha kezdeményező, szervező szervezetként szeretnénk növelni, megerősíteni a helyi támogatottságunkat.
+ Ha szeretnénk növelni a helyi állampolgárok cselekvőképességét (egyéni kompetenciáinak fejlesztését), megerősíteni őket abban, hogy a változás előidézői és aktív alakítói lehetnek saját életterületükben.
+ Ha szeretnénk egy jó hangulatú közösségi élményt nyújtani.
+ Ha eddig gondunk volt a különböző generációk együttes megszólításával. (Ez a kreatív módszer fiatalok és idősek megszólítására és bevonására egyaránt alkalmas.)

MIKOR NEM ÉRDEMES ALKALMAZNI?

— Ha a szakértői fejlesztésekben hiszünk, nem nagyon bízunk a helyi lakosok tudásában és a partneri együttműködésben, pesszimisták vagyunk azt illetően, hogy a közösségi cselekvések hozzáadott értéket jelentenek a helyi fejlesztésekben.
— Ha rövid idő alatt szeretnénk változást elérni.
— Ha nincs elegendő mozgósítható erőforrásunk az esemény megszervezéséhez.
— Ha a kontrollt mindenképpen magunknál szeretnénk tartani az ötletek kidolgozása során.

Szociális hackathon szervezésének lépései[11] — a székely és az abaúji közösségi tervezési maraton folyamata

A kézikönyv e fejezete – a székely és az abaúji példán keresztül – bemutatja a közösségi tervezési maraton folyamatát: az előkészítést, a főeseményt és a főesemény utáni időszakot. Az előkészítést tárgyaljuk a legrészletesebben, ezzel szeretnénk segíteni az olvasókat – titeket – saját közösségi tervezési maraton folyamatotok megtervezésében.

A székely folyamat a Homoród-Küküllő Leader Egyesület (továbbiakban: HKLeader) szervezésében, valamint a Humán Reform Alapítvány szakmai támogatásával jött létre. Alapjaiban a LEADER szervezetek által képviselt vidék- és közösségfejlesztő folyamatokba illeszkedett.

A magyarországi példát a „Fogadó" Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Egyesület (továbbiakban: FÉSZAK) mint helyi szervező, valamint a Közösségfejlesztők Egyesülete (továbbiakban: KÖFE) mint szakmai támogató partner valósította meg, és az abaúji térség mikrotérségi alapú közösségfejlesztés folyamatának egy következő állomása volt.

[11] Zsolt Bugarszki, Katri-Liis Lepik, Kadri Kangro, Marju Medar, Kristina Amor, Marko Medar, Koidu Saia (2020): Vezérfonal szociális hackathon rendezvények szervezéséhez.

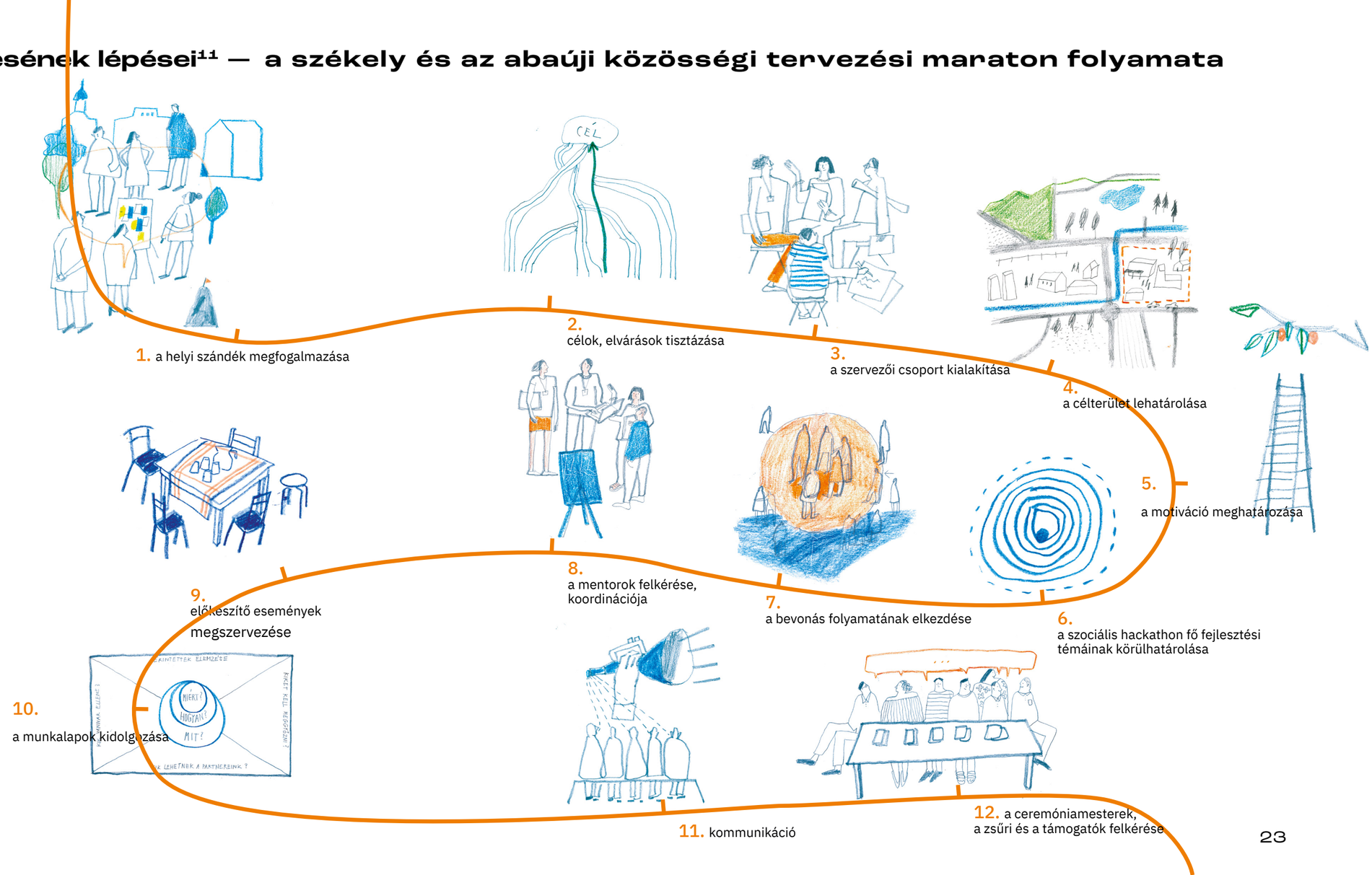

1. a helyi szándék megfogalmazása
2. célok, elvárások tisztázása
3. a szervezői csoport kialakítása
4. a célterület lehatárolása
5. a motiváció meghatározása
6. a szociális hackathon fő fejlesztési témáinak körülhatárolása
7. a bevonás folyamatának elkezdése
8. a mentorok felkérése, koordinációja
9. előkészítő események megszervezése
10. a munkalapok kidolgozása
11. kommunikáció
12. a ceremóniamesterek, a zsűri és a támogatók felkérése

Előkészítés

Nem szabad elfelejtenünk, hogy minden folyamat egyedi és megismételhetetlen. Nagyon fontos, hogy az előkészítés során megismerjük a helyi körülményeket, s ehhez igazítva tervezzünk. Többek között ezeket a kérdéseket érdemes átgondolni:

— Milyen – már ismert – erőforrásaink vannak a helyi közösségben?

- **kapcsolataink, meglévő együttműködéseink a helyi közösségen belül (társadalmi tőke);**
- **a közösségben rejlő tudások (humán tőke);**
- **a közösségben ismert, feltárt és megőrzött kulturális sajátosságok (kulturális tőke);**
- **természeti értékek, erőforrások, amikre építeni tudunk (természeti tőke).**
- **Milyenek a térségben a hatalmi, politikai viszonyok? Milyen pozícióban vagyunk mi magunk?**
- **Mennyi ráhatásunk van a helyi folyamatokra, mennyire tudunk kontrollt gyakorolni? (politikai tőke)**
- **Milyen a helyi közösségben kiépült infrastruktúra (pl. közlekedés, intézményrendszer), amely az esemény szervezése során rendelkezésre áll? (épített tőke)**
- **Milyen anyagi hátterünk van? Mennyi pénz és egyéb, a szervezésre fordítható támogatásunk van? (pénzügyi tőke)**

— Milyen helyi szükségletek vannak a kiválasztott célterületen, amelyekre szeretnénk az esemény során reagálni, megoldásokat kidolgozni?

— Hogyan keltjük fel a változás iránti igényt a helyi lakosokban? Hogyan támogatjuk, hogy a helyi lakosok felismerjék, hogyan tudják befolyásolni mindennapi életterüket?

A kérdések sora folytatható – ilyen és ehhez hasonló szempontokat ajánlunk végiggondolásra, ha azon gondolkodtok, hogy közösségi tervezési maratont szerveztek a térségetekben. Tapasztalataink szerint ezen szempontok végiggondolása segít abban, hogy olyan közösségi tervezési maratont (továbbiakban: KTM) tervezzünk meg, amely a helyi viszonyokhoz illeszkedik, épít a helyi erőforrásokra, és megfelelően reagál a helyi szükségletekre. Amennyiben a kérdéseket és a válaszokat jól meg tudjuk fogalmazni, könnyebben találunk társakat is a megvalósításhoz.

1. lépés: A helyi szándék megfogalmazása

Mint minden közösségi alapú beavatkozás, a KTM esetében is fontos, hogy legyen néhány érintett helyi ember, akiben megfogalmazódik az igény az esemény megszervezésére – akik szükségesnek érzik a folyamat kezdeményezését, elindítását. (Ez akkor is elengedhetetlen, ha a helyi közösségen kívülről indul a kezdeményezés.) Talán te sem véletlenül olvasod ezeket a sorokat – lehet, hogy a szervezői kör fő összefogója éppen a te közösséged lesz! Ez nagyon sokat jelent a tervezés későbbi sikeressége szempontjából. A helyi elköteleződés a feltétele annak, hogy a változás helyi közösségi szinten elindulhasson. Ha már a kezdetekben megjelenik a helyi elköteleződés, az erősíti a folyamat közösségen belüli elismertségét, elfogadottságát.

A HKLeader a Homoród-Küküllő térség szervezete. (A térséget nyugatról és dél-nyugatról Maros megye, északról és észak-keletről a Hargita hegység, délről Brassó megye és dél-keletről a Baróti-hegység határolják.) Az egyesület 2016-ban alakult 39 taggal (15 önkormányzat, 20 civil szervezet és 4 vállalkozás). Az HKLeader a térség fejlesztése érdekében a 2014-2020-as programozási időszakra egy Helyi Fejlesztési Tervet dolgozott ki, melyben három fő célt fogalmazott meg: 1. a vidéki közösség életterének fejlesztése, 2. befogadó és fenntartható gazdaság fejlesztése, 3. a fiatalok térségbe vonzása. Az egyesület hisz abban, hogy a vidékfejlesztés csak úgy lehet tartós, ha azt a helyi közösségekre alapozzuk, érdekeltté téve a helyi lakosokat a cselekvésben. A KTM számukra ehhez szolgál eszközként.

A FÉSZAK 2007 óta mikrotérségi szintű közösségfejlesztést, illetve közösségfejlesztés alapú településfejlesztést végez Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi részén, Észak-Abaújban. Az egyesület szakmai kapcsolatban áll a KÖFÉ-vel, a Dialóg Egyesülettel és az Abaúj Leader Egyesülettel. Küldetésük lényege: A közösségi megoldások a hosszú távon leginkább fenntartható és ezért leginkább kívánatos megoldások! Közösségfejlesztő munkájuk során a részvételi demokrácia kialakítása, a társadalmi igazságtalanságok leküzdése, az egyenlőtlenségek mérséklése, a mélyszegénység enyhítése a fő társadalmi céljaik. A térségben az utóbbi időszakban eluralkodott pesszimizmus, a hátrányos helyzet miatti megbélyegzés a helyiek életére negatív hatással van, ezért szeretnének egy megerősítő folyamatot elindítani, amelynek a KTM egy fontos állomása lehet.

2. lépés: Célok, elvárások tisztázása

A KTM kialakításának első lépése, hogy választ adjatok arra, miért szeretnétek az eseményt saját közösségetekben, vagy éppen egy adott kiválasztott területen megszervezni? Milyen elvárásaitok vannak a közösségi tervezési maratonnal kapcsolatban, és ezeket az elvárásokat hogyan tudja a KTM folyamata teljesíteni? Hogyan járul ez hozzá a helyi közösség jövőjéhez? Mit profitálhat belőle a közösség, s mit a szervezői csoport?

Minderre érdemes tágabb körben is választ adni, így javasoljuk, hogy szervezzetek egy vagy több műhelybeszélgetést, ahol a folyamat iránt már elköteleződött néhány taggal közösen fogalmazzátok az eseményhez fűződő céljaitokat.

A HKLeader legfőbb motivációja a KTM (helyi elnevezése szerint: Vidékfejlesztési Maraton) szervezése iránt a stratégiai tervezésük közösségi alapú megerősítése volt, bízva abban, hogy a kidolgozott tervek annyira megerősödnek, hogy következő pályázati folyamatuk során támogatást is nyerhetnek. (A jelenlegi fejlesztési terv megvalósítására tervezett források több mint 90%-át már felhasználták, most időszerű számukra az új programozási időszakra előkészíteni a fejlesztési stratégiát, illetve megerősíteni a pályázó közösségeket.) A szociális hackathon mint módszer megtanulása és bevezetése véleményük szerint a térségben növelné a közösségi részvételt, így a közösségi alapú stratégiai tervek megvalósulását, jövőre irányuló cselekvési tervek kidolgozását, projektötletek megfogalmazását is.

A FÉSZAK a 15 évre visszanyúló abaúji, mikrotérségi szintű közösségfejlesztő munkáját szerette volna a KTM (helyi elnevezés szerint: Abaúji Közösségfejlesztési Maraton, rövidítve ABATHON) szervezésével megerősíteni, fejlesztői csoportját új, aktív tagokkal bővíteni. Az ABATHON célja kettős: hatékonyabbá tenni a mikrotérségek aktív szereplőinek feltérképezését, bevonását, s a szervezettel egy méltó szakmai feladatnak, kihívásnak eleget tenni, amely megemel, és az egyesület küldetésének megfelelő működésre inspirál. Bíznak abban, hogy a jövőben az abaúji térség stratégiai fejlesztési folyamatainak állandó szereplőivé válhatnak és/vagy önállóan induló, stratégiai jelentőségű folyamatokat szervezni kész csapattá bővülnek.

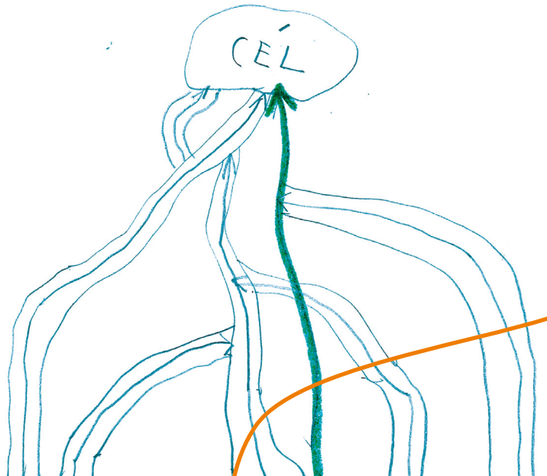

3. lépés: A szervezői csoport kialakítása

A szociális hackathon (továbbiakban: SZH) szervezői általában a SZH célterületén élnek. Előfordul persze, hogy a SZH-t nem a közösség tagjai szervezik meg. Vannak hackathonok, melyek megrendelésre jönnek létre, pl. egy önkormányzat, járási vagy megyei szerv hirdeti meg az eseményt, és a folyamat lebonyolítására felkér egy külső szervezetet. A SZH azonban – a közösségfejlesztés egyik lehetséges eszközeként – minden esetben a közösség tagjainak részvételére, szerepvállalására épít. Szervezőként az az első feladatotok, hogy megtaláljátok azokat a szereplőket, akik helyben aktív alakítójává, támogatójává válnak a folyamatnak.

A közösség azon tagjai, akik a szervezői csoport tagjaivá válnak, egy hosszabb időszakra (kb. 6-9 hónap) köteleződnek el, hiszen a SZH több szakaszból áll (előkészítés, esemény, utánkövetés). A szervezői csoport mindhárom szakaszban aktív, és segíti a folyamat minél hatékonyabb megvalósulását. Így amikor belevágtok, érdemes átgondolni, hogy végig jelen tudtok-e lenni a folyamatban. Ha esetleg nem, érdemes a helyettesítésetekről még időben gondolkoznotok és gondoskodnotok.

A szervezői csoport létszáma, vagyis hogy hány ember válik a szervezés aktív részesévé, nagyban függ a körülményektől. Nem mindegy, hogy egy helyi közösségfejlesztő csoport szeretne egy ilyen eseményt létrehozni, vagy a város-, illetve vidékfejlesztés iránt elkötelezett szervezet vállalkozik erre, esetleg a helyi közösség néhány tagjából álló informális csoport határozza el, hogy megszervezi a SZH-t. A szervezői csoport számára rendelkezésre álló erőforrások nagyon különbözőek lehetnek, s ez a csoport kialakításának módját is erősen befolyásolja.

A legideálisabb helyzetben a megvalósítás ideje alatt a szervezői csoport minden tagja (de legalább néhányan közülük) részmunkaidőben vagy teljes állásban a szervezési feladatokkal tud foglalkozni. A SZH megvalósítható persze úgy is, hogy a szervezők elkötelezett önkéntesek és munka mellett dolgoznak a folyamat kialakításán, ebben az esetben azonban jóval több ember együttműködésére van szükség az egyes területek, feladatkörök elvégzéséhez.

Látható tehát, hogy minden szervezési folyamat egyedi, a tervezésben igazodni kell a helyi körülményekhez – vannak azonban olyan szervezési feladatok, amelyek meghatározóak a SZH folyamatának kialakításában. Az alábbi táblázatban ezeket gyűjtöttük össze számotokra.

A szervezéshez szükséges feladatkörök

Szerepkör	Feladatok
Főkoordinátor	*az egyes szervezési területeket összefogja, összehangolja*
Szakmai felelős	*a szakmai megvalósulásért felel, a közösségi munka módszertanával dolgozik*
Önkéntesek összefogója	*a főesemény megvalósításban részt vevő önkénteseket toborozza, koordinálja*
Kommunikációért felelős	*kommunikáció, benne a közösségi média kezelése, weboldal létrehozása, sajtókommunikáció*
Általános helyi szervező	*a logisztikáért, a fizikai háttérért felel*
Technikáért felelős	*a technikai, műszaki feladatok ellátása, pl. mikrofonok, technikai háttér megszervezése és felállítása*
Forrásteremtésért felelős	*az esemény költségeinek előteremtéséhez járul hozzá, pl. díjak, támogatások gyűjtése (akár a közösségi finanszírozás különböző formái révén)*

A táblázat az általunk javasolt bontásban foglalja össze a feladatokat és szerepköröket, ettől természetesen el lehet térni – a szerepkörök pontos kialakítása az egyedi folyamathoz, az adott körülményekhez igazodó tervezés része.

A szervezői csoport kialakítása során az a legfontosabb feladatotok, hogy olyan szervezői csoportot hozzatok létre, amelynek tagjai elkötelezettek a folyamat megszervezése iránt, és motorjaivá tudnak válni az esemény minél sikeresebb kialakításának. A szervezők elköteleződése, motivációja átragad a többi bevont emberre is, és ez megkönnyíti a sikeres együttműködést. Amennyiben a szervezők érzik a jelentőségét a SZH-nak a saját közösségükön belül, látják, hogyan teheti mindez szebbé a hétköznapjaikat, ezt a jövőképet képesek lesznek átadni csatlakozó társaiknak, a folyamat további résztvevőinek is.

Általános tapasztalatunk, hogy minél inkább közösségi alapú a szervezői csoport, vagyis minél több helyi önkéntes van jelen, annál fontosabb figyelnünk és reagálnunk a motiváció esetleges hullámzására, valamint folyamatos figyelmet és energiát szentelnünk a szervezői csoport belső megerősítésére.

A HKLeader szervezet olyan szerencsés helyzetben volt, hogy munkaidejük részévé vált a KTM megszervezése, így a szervezői kört a munkatársak fedték le. A folyamat főkoordinátora és szakmai vezetője az egyesület ügyvezetője volt, míg a többi feladatkörért másik három munkatárs felelt.

Az abaúji KTM szervezési sajátossága volt, hogy önkéntesek elkötelezett munkája által valósult meg, ez az előkészítés során sokkal több ember együttműködését feltételezte: a szervezői csoport 16 tagból állt, összesen 12 FÉSZAK- és 4 KÖFE-tag szervezte meg az eseményt, illetve a főkoordinátor – aki a feladatköröket KÖFE-tagként összefogta – a FÉSZAK-nak is tagja. Munkáját négy munkacsoport (szakmai, önkéntes koordinátori, logisztikai, forrásteremtési) segítette. Az egyes munkacsoportok tagjai a FÉSZAK, valamint a KÖFE tagjaiból vegyesen kerültek ki. A munkacsoportok munkáját 2-3 fő koordinálta, az ő munkájukat további önkéntesek segítették. (Összesen kb. 30 önkéntes vett részt a szervezési folyamatban, változó intenzitással.) A munkacsoportok az utolsó 4 hónapban kéthetente szerveztek megbeszélést, ezen kívül munkacsoportok közötti megbeszéléseket tartottak, ahol az egyes munkacsoportokat egy-egy tag képviselte. Az utolsó időszakban, az esemény előtt egy hónappal már hetente több megbeszélés is szükséges volt a sikeres lebonyolítás érdekében.

4. lépés: A célterület lehatárolása

A SZH tervezésekor fontos minél hamarabb megállapítani, hogy milyen területen szeretnétek megszervezni az eseményt, milyen határai vannak választott közösségeteknek.

A megvalósító közösség típusától függően a SZH három fajtáját határoztuk meg:

- ***LOKÁLIS KÖZÖSSÉGBEN LÉTREJÖTT SZH:*** a célterület egy adott területi egység, pl. szomszédság, város, kerület.
- ***ÉRDEKLŐDÉSI KÖR MENTÉN LÉTREJÖTT, ÜGYALAPÚ, VAGY LELKI KÖZÖSSÉG SZH-JA:*** egyének identitásához (pl. foglalkozás, vallás, etnikai hovatartozás, hobbi, érdekvédelem, szexuális orientáció) kötődő közösségek által szervezett SZH.
- ***SZERVEZETHEZ KAPCSOLÓDÓ SZH:*** egy adott formális szervezethez, intézményhez köthető közösség hozza létre a SZH-t (pl. munkaközösség, szakszervezet, civil szervezet, vállalat)

Elmondható azonban, hogy e három közösségi típus a legtöbb SZH esetében keveredik, és mindegyik képviselteti magát valamilyen formában. Például létrejöhet olyan SZH is, melynek szervezői egy adott szervezethez (pl. egyesülethez) kötődnek, de a célterület, ahol a hackathont megvalósítják, lokális közösségi alapú (pl. egy kerület, járás), és erről a területről érdeklődési kör mentén létrejött közösségek (pl. helyi egyház, állatbarátok köre) tagjai is részt vesznek. Bárhogyan is döntötök szervezőként a célterületről, nagyon fontos tudatosítani a határokat annak érdekében, hogy a következő lépések – az előkészítő események és a főesemény – résztvevői köre lefedje a célterületet. A SZH akkor lesz sikeres, ha a kijelölt célterületen az érintettek, a potenciális résztvevők teljes köre – arányosan – részt tud venni.

A HKLeader által megvalósított közösségi tervezési maraton egy vidékfejlesztési szerepet betöltő helyi szervezet által indult el, a főszervezői kört az egyesület munkatársai és a feladatokhoz kapcsolódó önkéntesei adták. Mindemellett a szervezési folyamat során megszólították a vidékfejlesztésben érdekelt helyi szereplőket: önkormányzatokat, közösség- és vidékfejlesztőket, más LEADER szervezetek munkatársait, civil szervezeteket, vállalkozókat, és nem utolsó sorban a helyi lakosokat. Ebben az esetben tehát egy szervezeti alapú munkaközösség inspirációjára egy kiterjedt lokális közösséget átfogó SZH valósult meg, amelyben megjelentek érdeklődési alapú közösségek is.

A FÉSZAK tagjai az abaúji térségben, a Gönci járás területén (a 28 kistelepülést és a két várost bevonva) igyekeztek megszólítani kapcsolataikat, akik a jövőben ötleteikkel segíthetik a térség fejlődését. A kulcsemberek mellett (egy-egy település aktív szereplői, akik más helyi embereket is mozgósítani tudnak) próbálkoztak a helyi vállalkozók és önkormányzatok bevonásával is. Itt is elmondható tehát, hogy kiterjedt, lokális szintű SZH valósult meg, ahol jelen voltak és résztvevőként színesítették az eseményt helyi, érdeklődési kör mentén alakult és szervezethez kötődő közösségek is.

5. lépés: A motiváció meghatározása

A motiváció tudatosításakor egyrészt a helyi közösségben élők közös, térségi szintű motivációját, másrészt a leendő szervezők, résztvevők személyes érdekeit érdemes figyelembe venni. Ajánlott a motivációt a folyamat egésze alatt erősíteni, beszélgetéseket, gyakorlatokat szervezni, ahol a résztvevők megtalálhatják, tudatosíthatják motivációjukat. A motiváció tisztázásával az emberek elköteleződése is megerősödik. Javasoljuk, hogy a motiváció megerősítésére szervezzetek helyi közösségi beszélgetéseket a kiválasztott térség különböző részein!

A motivációk meghatározását érdemes a SZH résztvevőinek szerepkörei mentén is átgondolni, ehhez az alábbi felosztást javasoljuk:

1. Szervezők motivációja
2. Résztvevők motivációja
3. Mentorok motivációja
4. Zsűri motivációja
5. Szponzorok motivációja

A szervezők, résztvevők és szponzorok motivációjának átgondolása különösen fontos, erre érdemes kiemelt hangsúlyt fektetni.

Ha helyi közösségi alapú SZH-t terveztek, fontos szempont a hovatartozás kérdése: ha az emberek meg tudják élni, hogy ők is az adott közösséghez tartoznak, van egy erős helyi közösségi identitásuk, az egy olyan érzelmi elem, amely nagyon fontos szerepet játszik a folyamat során. Azt javasoljuk, hogy a motiváció átgondolását a kiválasztott közösséghez fűződő identitás mentén építsétek fel.

Mind a HKLeader, mind a FÉSZAK a helyi identitásra építette programját: az emberek motivációját azzal próbálták felkelteni, hogy hangsúlyozták, a saját életterükre lehetnek hatással, ha eljönnek erre az eseményre.

6. lépés: A szociális hackathon fő fejlesztési témáinak körülhatárolása

Attól függően, hogy a SZH milyen célterületen és kik által szerveződik, érdemes lehet fejlesztési területeket, témaköröket kijelölni, amelyek segíthetik a leendő résztvevőket abban, hogy ötleteiket előzetesen átgondolják. Erről nektek, szervezőknek kell döntenetek az alapján, hogy adott körülmények között, az adott közösségben látjátok-e értelmét.

A székely KTM során a helyi vidékfejlesztés jövőképének kiválasztott tématerületeit hirdették meg előzetesen a szervezők, ezek mentén várták az ötleteket:

1. az ifjúság szocializációja a hagyomány és a helyi kultúra alapján;
2. helyi szolgáltatások és idegenforgalom;
3. helyi termék;
4. helyi erőforrások fenntartható működtetése;
5. családalapú helyi aktív közösségek.

A Gönci járásban megvalósuló KTM során a felkészülés folyamán ugyan kijelöltek főbb területeket (pl. vidékfejlesztés, egészségfejlesztés, helyi termék, turisztika, helyi gazdaság stb.), azonban az ötletgazdák személyes kapcsolatokon keresztüli felkutatására helyeződött a szervezés hangsúlya, így nem volt szükséges e témák nyilvános meghirdetésére. A lehetséges tématerületek átgondolása esetükben inkább a szervezőknek szóló belső iránymutatásként segítette a szervezők munkáját.

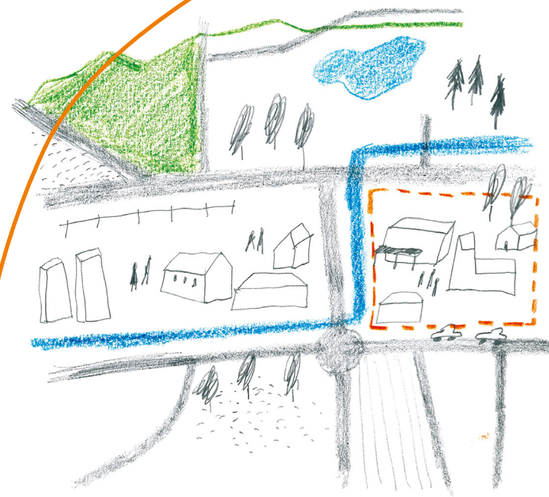

7. lépés: A bevonás folyamatának elkezdése (partnerek – kulcsszereplők – résztvevők)

A közösségi tervezési maraton akkor éri el leginkább közösségfejlesztő célját, ha már az elején sikerül – a szűkebb szervezői körön kívül is – megszólítani és elkötelezni a közösségből olyan lehetséges partnereket, önkénteseket vagy résztvevőket, akik valamilyen módon hozzájárulhatnak az esemény sikeréhez. Ehhez érdemes az első időszakban átgondolni a szervezői csoport meglévő kapcsolatrendszerét, figyelembe véve a célul kitűzött sokszínűségi szempontokat.

A székely közösségi tervezési maratonon a Homoród-Küküllő Leader Egyesület volt a főszervező. Még a szervezés elején sikerült elköteleznie más Leader szervezetek munkatársait is, így közel 24 vidékfejlesztő és/vagy közösségfejlesztő szakember volt jelen mentorként a folyamatban. A célterület polgármesterei és a települések aktív kulcsemberei mindvégig partnerként támogatták a folyamatot. Ennek köszönhetően sikerült megvalósítani a kitűzött célt a sokszínűség tekintetében is, a szervezők nagyon fontosnak tartották ugyanis, hogy a kezdetben meghatározott célterület egészéről, arányosan érkezzenek különféle szakmákat képviselő, eltérő életkorú helyi résztvevők.

A Gönci járásban a szervező FÉSZAK (a helyi mikrotérségi közösségfejlesztő szervezet) saját kapcsolatrendszere mentén kezdte el a szervezést, így találták meg az első, tudásátadó műhelyek résztvevőit, jórészt közülük kerültek ki a későbbi ötletgazdák. A főeseményen résztvevőket, a potenciális csapattagokat rajtuk és a FÉSZAK további kapcsolatain keresztül szólították meg. Mindemellett a helyben kiválasztott mentorokhoz a társszervező partner, a KÖFE szakember tagjai is csatlakoztak.

Javasoljuk, hogy válasszátok ki azokat a szempontokat, amelyekkel szerintetek érvényesül a KTM sokszínűsége. Miután ezeket meghatároztátok, érdemes a kiválasztott csoportok mentén egy kapcsolati táblázatot készíteni, ahol könnyen nyomon lehet követni a szervező csoporton belül a partnereket, résztvevőket. A kapcsolati tábla például az alábbi csoportokat tartalmazhatja:

1. Helyi lakosok: helyi lakosok, akik készségei, képességei, tapasztalatai, motivációja és hajlandósága hozzájárulhat a projekthez. Fontos kiemelt figyelmet fordítani a sok esetben kirekesztett helyzetben lévő emberekre, az ő akadálymentes bevonásukra is.

2. Helyi – ügyalapú – közösségek, formális és informális csoportok, szervezetek: helyi egyesületek, önkénteseik, klubok és hálózatok (például az összes önkéntesek által működtetett atlétikai, kulturális, társadalmi, hitalapú stb. csoport), amelyek hozzájárulhatnak a projekthez.

3. Helyi intézmények, szolgáltatások, vállalkozások, önkormányzatok: helyi intézmények, pl. állami intézmények (iskolák, könyvtárak, parkok, rendőrkapitányságok stb.), valamint helyi vállalkozások és szervezetek, amelyek hozzájárulhatnak a projekthez.

A résztvevők megszólításakor előfordulhat, hogy kezdetben ellenállásba ütköztök. Ez a reakció teljesen normális, hiszen valószínűleg a megszólítottak számára újszerű eseményre hívjátok őket. Az esetleges ellenállás azonban feloldható, hogyha már az elején tisztázzátok, hogy ez egy olyan esemény, ahol nem (csak) szakemberek vannak jelen, hanem olyan tenni akaró helyi lakosok, akik készek a helyi közösségük életképességének fejlesztésére. Ezek a helyi lakosok persze lehet, hogy értenek egy adott területhez, egy téma szakértői, de itt mindenkinek az a legfontosabb szaktudása, hogy helyben él.

A bevonás során az alábbi közösségi beavatkozási módszereket ajánljuk: Közösségi beszélgetés, Közösségi kérdőívezés, Jövőműhely-módszer, Erőforrás-térkép.

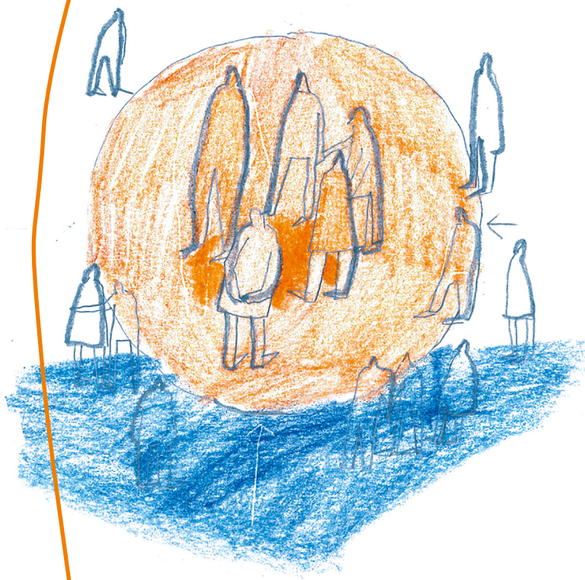

8. lépés: A mentorok felkérése, koordinációja

A SZH kulcsszereplői – a résztvevők mellett – a mentorok. A mentorok már az előkészítő eseményeken, majd végig a SZH során és esetlegesen azt követően is segítik a létrejött csapatokat a minél hatékonyabb együttműködésben: ötleteik kidolgozásában és megvalósításában. A mentorok személye, szakterülete és tudása minden esetben az adott esemény típusához igazodik.

A székelyföldi közösségi tervezési maraton fő célja a vidékfejlesztés közösségi szintű támogatása volt a LEADER szervezeteken keresztül, ebből kifolyólag a mentorok a térségi LEADER szervezetek vidékfejlesztő és közösségfejlesztő szakemberei voltak. Minden csapatnak végig két mentora volt, akik a tervezési folyamatot facilitálták.

A Gönci járásban a FÉSZAK mint mikrotérségi szintű közösségfejlesztő szervezet a Közösségfejlesztők Egyesülete országos szakmai szervezettel közösen valósította meg a közösségi tervezési maratont, így a mentorok egyrészt olyan helyi szakemberek voltak, akik a közösségi munka módszereit jól ismerték, másrészt az országos szervezet tagjai, akik közösségfejlesztőként dolgoznak hazánkban. Itt is két mentor segített minden csapatot, azonban időszakos segítségként, amikor a csapatoknak szüksége volt rá, lehetőségük adódott speciális szaktudású mentorok támogatását is igénybe venni (kommunikáció, IT, vidékfejlesztés, valamint a pénzügy, illetve forrásteremtés területén).

A mentoroknak nem elég az adott SZH szempontjából megfelelő tudással rendelkezniük, fontos, hogy valamilyen szinten értsenek a csoportok facilitálásához is. A maraton intenzív folyamata során szükségszerű, hogy nehézségek, megakadások merülnek fel a csapatokon belül, s ha értő facilitátor kíséri a folyamatot, a csapatok sokkal hamarabb túllendülnek ezeken az akadályokon, és hatékonyabban tudnak koncentrálni a kreatív megoldások kidolgozására.

TOVÁBBI SZEMPONTOK:

— A mentorokkal a szervezőknek is érdemes összecsiszolódniuk, ezért javasoljuk, hogy szervezzetek előzetes mentortalálkozó(ka)t, ahol megbeszélitek a közös munka alapjait, megismeritek, a mentorok milyen módszerekkel szeretnek dolgozni, és ti is javasolhattok olyan technikákat, amellyel a facilitálást segítitek.

— A mentorok nagyon értékes szereplői a hackathonnak, a siker részben rajtuk múlik, ezért figyelni kell arra, hogy munkájukhoz minden feltételt biztosítsatok, minden előkészületi tudást megkapjanak.

— A mentorok és csapatok együttműködését mentorkoordinátor támogathatja, összehangolva a mentorok munkáját a csapatok szükségleteivel.

— Az előkészítő események a mentorok próbamunkái is lehetnek, ahol a mentorok kipróbálhatják magukat ebben a szerepben, s szervezőként ti is megfigyelhetitek munkájukat. Ha úgy látjátok, egy mentor más értékrend szerint működött, lehetőségetek van mentort váltani.

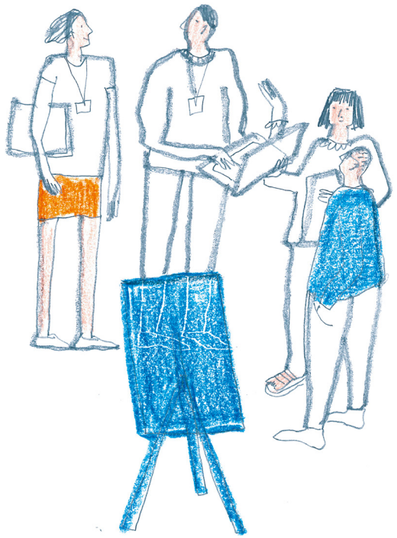

9. lépés: Előkészítő események megszervezése

A főeseményt minden esetben különböző előkészítő események előzik meg. Ahhoz ugyanis, hogy a főesemény minél gördülékenyebben valósuljon meg, számos előkészületi folyamat szükséges. Az előkészítő események módszere, formája a SZH célterületének, célcsoportjának jellemzőitől függ.

A székely előkészítő folyamatnak része volt egy közösségi alapú tudásátadás, ahol a mentorok felkészítése zajlott. A mentorok itt megismerték a SZH módszerét, működését helyzetgyakorlatok során maguk is átélték, valamint tanulmányozták és közösen továbbfejlesztették a facilitálás során alkalmazandó munkalapokat. E műhelyt követően három további előkészítő eseményt tartottak. (A térség ugyanis három kisebb területből áll, s mindhárom területen szerették volna megszólítani a potenciális résztvevőket.) Ezeken az alkalmakon bemutatták a közösségi tervezési maratont, beszéltek lehetséges hatásáról a térségre, illetve az ötletekről.

A magyar közösségi tervezési maraton gyakorlatában szintén zajlott egy tudásátadó műhely, azonban ennek kapcsán a potenciális résztvevőket szólították meg, akik megismerték a KTM folyamatát, elkezdtek saját ötleteiken dolgozni, és lehetséges erőforrásaikon, pl. csapattagokban gondolkodni. Így a tudásátadó műhely után a további három előkészítő esemény az ötletgazdák településein, vagy ahhoz közel zajlott, ahol tovább erősítették a leendő csapatok minél sokszínűbb kialakítását. Ezek az előkészítő események tehát az ötletgazdákra, valamint a hozzájuk kapcsolódó résztvevőkre fókuszáltak.

Az előkészítő események száma és formája térségenként nagyon eltérő lehet, azonban ezek az alkalmak minden esetben a főesemény hatékonyságához járulnak hozzá. Az előkészítő események az adott közösség állapotához igazított tudatos megtervezése a szervezők feladata. Érdemes tehát felmérnetek a helyi közösségek állapotát (ehhez az előkészítő fejezet elején javasolt állapotmegismerés segítségetekre lehet), illetve a saját beágyazottságotokat a helyi közösségen belül: ha úgy érzitek, hogy jelenleg nincs elég helyi kapcsolatotok, ajánlott hosszabb előkészítő szakaszt terveznetek. Legalább 2-3 előkészítő esemény megszervezését mindenképp javasoljuk.

Az előkészítő eseménynek közös tudásátadás, akár képzés is része lehet, így segítve valamelyik résztvevői kör elköteleződésének erősítését (pl. mentorok felkészítése, résztvevők ötleteinek átgondolása). Az előkészítő események azonban legtöbbször facilitált közösségi műhelyek formájában valósulnak meg, s a meghívott résztvevők jól lefedik a célközönséget. (Ha például a SZH lokális fókuszú, az előkészítő események a célterület különböző helyszínein valósulhatnak meg.) Ezekre a műhelyekre egyfajta felkészítő beszélgetésként, a folyamat előzetes kipróbálásaként is gondolhatunk, amelyek segítenek kialakítani a főeseményt, és a valós idejű visszajelzésnek köszönhetően csökkentik az esetlegesen felmerülő hibákat.

MI A CÉLJA?

— Lehetőséget teremthet a szervezők számára, hogy elmagyarázzák, mi vár a résztvevőkre, mentorokra a főesemény során, a résztvevők pedig visszajelezhetnek, mennyire értették ezt meg.
— Célja lehet továbbá, hogy a főeseményen részt vevő csapatokat felkészítsük az eseményre, gyakorolják annak egyes részeit, pl. az ötletek bemutatása 2-3 percben, szükséges csapattagok szakterületének átgondolása a sokszínűség tervezéséhez.
— A mentorok munkáját, együttműködését erősíthetjük.

Példa a székely előkészítő eseményre:

„Először összefoglaltuk az egyesület eddigi munkáját, és azt a folyamatot, hogy a tervezésből miként lesz megvalósult álom. Ennek illusztrálására megvalósított projektekről szóló képeket használtunk.
Ezután bemutattuk röviden az előttünk álló folyamatot (elő-esemény és Vidékfejlesztési Maraton), valamint a következő időszak fejlesztési terve elkészítésének időszerűségét, és arra kértük a jelenlévőket, hogy örömmel csatlakoznak, vegyenek részt ebben a folyamatban.

Ismertettük az egyesület jövőképét is öt tematika mentén. A 17 helyi embert 4 csoportra osztottuk, és minden csoport mellé két mentort rendeltünk segítőnek. A csoportok kialakításánál figyelembe vettük, hogy lehetőleg egy községből csak egy ember vegyen részt a csoportban.

A csoportok dolga az volt, hogy egy óra alatt találjanak olyan akadályokat (problémákat), amelyek a jövőkép megvalósulása útjában vannak, és amely őket személyesen is érinti. Ennek az akadálynak az elhárítása érdekében csapatalakítás szándékával annyi toborzóbeszédet (pitching) tartottak, amennyit jónak láttak. Végül a 4 csoport összesen 5 toborzóbeszédet tartott, melyeket kielemeztünk, és felhívtuk a figyelmüket arra, hogy ez a 2 perces toborzóbeszéd nagyban meghatározza, hogy az azt tartó személy tud-e csapatot alkotni arra, hogy az általa képviselt akadály elháruljon a jövőkép útjából. Azzal a feszültséggel engedtük útjukra a résztvevőket, hogy rajtuk is múlik a jövő. (Lázár László, Homoród-Küküllő Leader Egyesület)

Példa az abaúji előkészítő eseményre:

„Az előkészítő események azok az alkalmak, amelyekkel elősegítjük a főesemény megvalósulását, a 48 órás ABATHON-t. Abaújban arra jutottunk, hogy ezek célja egyrészt a módszer bemutatása, másrészt a rendezvény felépítésének megmutatása, harmadrészt pedig újabb és újabb emberek elérése és elkötelezése az ABATHON mellett. Hisz ők lesznek az ügyeket hozók, a csoportokat alakítók, akik így a teljes programot meghatározzák. Ezért úgy gondoltuk, hogy ezek az események már a nevükben is érdekesek, hívogatóak, érdeklődést felkeltőek kell legyenek.

Az első előkészítő esemény, a Palacsintás Péntek a Pitvarosban, Telkibányán került megrendezésre július 9-én. Megszólítottuk a korábbi tudásátadó műhelyen részt vevőket, akiktől kértük, hogy hívjanak magukkal társakat, akiket érdekelhet ez a folyamat. Emellett a FÉSZAK-kör a kapcsolati hálóján keresztül személyesen hívott a térség északi részén élők közül olyanokat, akik a közösségben tenni akarnak, akikről tudják, hogy vannak ötleteik a változásra, a változtatásra.

Mivel többen voltak, akik először csatlakoztak az ABATHON csapatához, így bemutatkozással kezdtük. Ezt követően ismertettük azt a két szervezetet, akik szervezésében, együttműködésében az ABATHON megvalósul. A „Fogadó” Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Egyesület (FÉSZAK) beszélt arról, hogy mint helyi szervezet azzal a céllal vágott bele ebbe a projektbe, hogy társakat gyűjtsön ahhoz, hogy ne kívülről várják a megoldásokat, hanem az itt élők alakítsák a jövőt. Úgy érzik, hogy ezzel a programmal ki tudnak lépni Észak-Abaújból, és meg tudják újítani az egyesületüket. A Közösségfejlesztők Egyesülete (KÖFE) országos szakmai szervezet, aki azért dolgozik, hogy megmutassa az embereknek, lehet közösségi módon működtetni intézményeket, szervezeteket és egész településeket. Nem csupán megmutatni, hanem közösségi tanulási folyamatban megtanítani is szeretné az embereket a közösségi alapú működtetésre. Ahhoz, hogy az emberek szóba álljanak egymással, összeüljenek közösen gondolkodni a településükről, a térségükről, újabb és újabb eszközökre, módszerekre van szükség. A szociális hackathonban ezt az új lehetőséget látta meg a KÖFE, és ennek a közösségfejlesztő folyamat módszerévé tételéhez, a kipróbálásához hív partnereket a térségben nyitott, változást akaró emberekből. Hisz ez a módszer nincs kész – sőt minden térségnek mindig meg kell teremtenie, ki kell találnia a saját hackathonját –, és az ABATHON-nal egy olyan mintát tudunk megmutatni, ami bátorságot ad a közösségeknek a módszer használatára.” (Molnár Aranka, KÖFE)

10. lépés: A munkalapok kidolgozása

A 48 órás esemény alatt a csapatok – mentoraik segítségével, különböző mérföldköveken keresztül – az ötleteiket dolgozzák ki. Hogy minél jobban elősegítsük ezt a folyamatot, munkalapokat használunk, melyek segítenek a csapatoknak a mérföldkövek teljesítésében. A munkalapok előzetes kidolgozása történhet a mentorok vagy külső szakértők bevonásával is.

Munkalapjaink tematikáját és módszertanának nagy részét az észt modellből kölcsönöztük, amelyeket a székely, valamint KÖFE-s mentorok tovább alakítottak. Munkalapjaink az alábbi területeket fedik le:

- egyéni és közösségi motivációk megfogalmazása a csapatokon belül;
- egyéni és közösségi erőforrások tisztázása, összegyűjtése;
- a szükséglet és az annak megoldására szolgáló ötlet kapcsolata (a szükséglet átgondolása, ahhoz való viszonyunk megfogalmazása, lehetséges kiutak, a cselekvők körének meghatározása);
- a célcsoport, az érintettek körülhatárolása (potenciális segítők, akadályozók);
- cselekvési terv készítése.

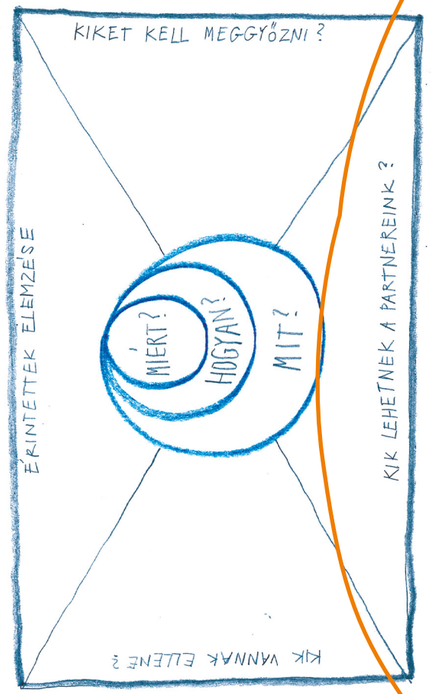

11. lépés: Kommunikáció

A kommunikáció tervezésekor mindenképpen érdemes már az elején különválasztani a külső és a belső kommunikációt.

Belső kommunikáció alatt elsősorban a szervező-csapaton belüli kommunikáció, egyeztetés csatornáira gondolhatunk, amelyeket közös döntés alapján célszerű kialakítani.

A külső kommunikációnak is különféle aspektusai vannak annak megfelelően, hogy milyen kommunikációs stratégiát találunk ki hozzá. (Hisszük, hogy stratégiára mindig szükség van.) A stratégia kialakításának alapkérdései: miről, kinek, milyen céllal, hogyan kommunikálunk. Ezek megválaszolása után már látszódnia kell a dinamikának és a kapcsolódó feladatoknak.

Fontos megjegyezni, hogy a kommunikáció ugyan elengedhetetlen, de az e téren tett vállalásainkat érdemes a meglévő erőforrásainkhoz (kapacitás, idő, rendelkezésre álló felületek, csatornák stb.) igazítani, és inkább „csak” annyit vállalni, amit biztosan el is tudunk végezni. Természetesen ha ebben személyes kihívást látnak a szervezők, akkor lehet nagyot és sokat is vállalni, de érdemes időről időre megállni, és ránézni az elérésekre (a kommunikáció eredményességére) is, hogy legyen idő taktikát változtatni, új irányokat megerősíteni.

A következőkben felsorolunk néhány olyan területet, ahol mindenképpen fontos, hogy kommunikációs tevékenységünket a folyamat szolgálatába állítsuk: a résztvevők elérése, megszólítása és bevonása; potenciális támogatók felkutatása; a zsűri és különféle támogatók elkötelezése; az esemény (legalább utólagos) képi feldolgozása, disszeminálása (hírül adása) a szélesebb közösség felé. Mindehhez fontos, hogy találjunk egy jó nevet az eseménynek; készüljön hozzá egy logó (legyen az bármilyen technikával előállítva); legyen egy rövid, közérthető leírása annak, hogy kik vagyunk, és mire is hívjuk az embereket. Nem éri meg megspórolni az eseményt dokumentáló fotóst, hiszen ezek a képek még évekkel később is értékes szolgálatot tehetnek nekünk.

Összességében javasoljuk, hogy a szervezői kör által ismert és elérhető kommunikációs csatornákat használjuk (pl. a települések által használt hírfelületek, fórumok, online közösségek). De ha van rá kapacitás, új kommunikációs csatornákat is szervezhetünk az esemény köré.

A székely gyakorlatban a szervezői csoport belső kommunikációja a már megszokott munkamódszerekkel működött. A külső kommunikáció során különvált az online, valamint a személyes kapcsolatfelvétel. A résztvevők elérésére, megszólítására,

bevonására online a már alkalmazott közösségi oldalakat, illetve kommunikációs csatornákat használták (pl. e-mail-lista, hírlevél). A személyes kapcsolatfelvétel pedig a meglévő kapcsolatrendszer révén indult el, majd a hólabda módszer segítségével értek el minél több érintett embert a térségben.

Nagy hangsúlyt fektettek a térségi médiában való megjelenésre: interjúk, rádióbeszélgetések, cikkek jelentek meg a leendő eseményről, illetve az eseményt követő tudósítások során is ezeket a csatornákat használták. A célterületen jelentős médiumokat bevonták tehát az esemény megszervezésébe.

Az abaúji hackathon (ABATHON) során a belső kommunikáció szintén a szervezői körön belül történt elsősorban, a munkacsoportok összehangolt munkája révén.

A külső kommunikáció során elkülönült az online és személyes stratégia. Az előbbi főként a FÉSZAK és KÖFE közösségi oldala mentén szerveződött, a személyes kommunikáció során pedig a hólabda módszerét alkalmazták: minden csatlakozó szervezőt arra kértek, hogy mozgassa saját és esetleg települési közösségi csoportja (pl. helyi dalkör, táncklub, közösségfejlesztő klub, környezetvédők köre stb.) kapcsolati rendszerét. A térség előnye, hogy a közösségfejlesztő munka 15 éves múltra tekint vissza, így az ezalatt az idő alatt létrejött szervezetek tagjai és immáron gyermekeik aktívan részt tudtak venni a folyamatban, az általuk meghívott emberek (és néha ők maguk) váltak ötletgazdává, résztvevővé, önkéntessé. A szervezők a potenciális szponzorokkal egyéni felkérés útján kerültek kapcsolatba. A főesemény során készült képi, illetve videó- és hanganyagokat a KÖFE tagkörében ezen a területen aktív társak készítették, önkéntesek bevonásával.

12. lépés: A ceremóniamesterek, a zsűri és a támogatók felkérése

A ceremóniamesterek a főesemény plenáris részeinek házigazdái, nevettetői, a keretek ismertetői és betartatói. Ennek megfelelően olyan személyeket érdemes erre a szerepre választani, akiktől nem idegen a színpadi szereplés, de legalábbis az esemény idejére megbirkóznak a reflektorfénnyel. A ceremóniamesterek jó, ha „párban járnak”, így könnyen ki tudják egészíteni és segíteni egymást. Felkészítésükben a logisztikai információk átbeszélése mellett külön hangsúlyt érdemes fektetni a jó hangulat teremtésének és a résztvevők dinamikájának figyelemmel kísérésére is. Az is célszerű, hogyha nem csak műfajában értik, ami történik, hanem módszertanában is, emiatt ajánlható, hogy legalább az egyik ceremóniamester a szervezői körből jöjjön. A ceremóniamesterek kiválasztásakor érdemes olyan térségi szereplőkre is gondolnunk, akik a helyi közösség ikonikus, elismert tagjai. Elköteleződésük emeli az esemény fényét, és mélyíti helyi beágyazottságát.

Mind a székely, mind az abaúji KTM során ceremóniamester-pár mellett döntöttünk, s ez hatékonynak bizonyult. Az egyik ceremóniamester értett a vidám hangulatkeltéshez, míg a másik a szakmai dinamikát jól ismerve alakította a folyamatokat.

A zsűri a főesemény alatt a bemutatott ötletek értékelését végzi. Zsűritagnak olyan személyeket érdemes felkérni, akik az adott közösség életében meghatározó szerepet töltenek be, és egy-egy ötlet támogatása mellett esetleg hosszabb távon is elköteleződnek. Zsűritagok lehetnek például cégvezetők, szponzorok, (helyi/térségi) híres emberek, közszereplők, akiket érdemes a személyes kapcsolatok mentén megszólítani. A zsűritagok kiválasztásának az is fontos szempontja, hogy a felkért személy nyitott és érzékeny legyen a közösségi megközelítés sajátosságaira. (Nem könnyű és talán nem is lehetséges olyan zsűrit összeállítani, amely minden szempontnak megfelel.) Ami a zsűri létszámát illeti, az észt tapasztalat szerint maximum 10 fős zsűrit javaslunk.

A zsűrit érdemes időben (legalább egy hónappal a főesemény előtt) felkérni a megfelelő felkészítés érdekében, hiszen meg kell ismerniük az esemény jellegét és célját, valamint a zsűrizés szempontjait. (Ezeket az értékelési szempontokat a szervezői kör szakmai stábja állította össze a folyamat egy korábbi szakaszában.) Az időben történt felkérés arra is lehetőséget ad, hogy a zsűritagokat előzetesen bemutassuk a nyilvánosságnak (pl. a közösségi médiában) – ez ösztönözheti az esemény résztvevőit.

A támogatók és a zsűri tagjai nem feltétlen ugyanazok a személyek. Támogatókat szűkebb és tágabb körből is érdemes keresni attól függően, hogy milyen típusú támogatás segítené a résztvevő csapatokat ötleteik megvalósításában. A támogatás ennek megfelelően lehet anyagi hozzájárulás, szakértői támogatás, különféle eszközfelajánlás stb. A szükséges támogatások körének meghatározása fogja megrajzolni számunka a szponzorkeresés útját. A szponzorok, lehetséges támogatók elérését, megszólítását is tervezetten kell végigvinni, ebbe érdemes ilyen területen jártas szakembereket is bevonni. Az általunk megvalósított két közösségi tervezési maraton során többek között az alábbi szponzorokat sikerült megnyerni: helyi önkormányzatok, polgármesterek, kis- és nagyvállalkozók, a Digitális Jólét Program[12] megyei és helyi kirendeltsége, LEADER szervezetek[13].

[12] A Digitális Jólét Program (DJP) a magyar társadalom digitális fejlesztését szolgáló kormányzati program, melynek részeként közösségi internet-hozzáférési helyek és egyben a digitális alapkészségeket fejlesztő képzőközpontok (DJP pontok) működnek szerte az országban.

[13] A LEADER program az Európai Unió vidékfejlesztési politikájának része. A program célja, hogy a vidék fejlesztésére szánt uniós források ne egymástól elkülönült területeken (oktatás, egészségügy, mezőgazdasági fejlesztés, kulturális fejlesztés, vállalkozás fejlesztés stb.) és ne a helyi társadalom megkérdezése nélkül legyenek felhasználva, hanem integrált kezdeményezéseken keresztül és a helyi politikai, gazdasági szereplők és civil szervezetek bevonásával. Ennek érdekében minden kistérségben „Helyi Akciócsoportot" kell létrehozni, amelybe az önkormányzatok, a kistérség vállalkozói és a kistérség civil szerveződései kerülhetnek be. Ezen akciócsoportok feladata az adott kistérség vidékfejlesztési stratégiájának kialakítása.

13. lépés: Online részvételi felület alkalmazása

A közösségi tervezési maratonhoz hasonló folyamatok offline (személyes) szálának megtámogatására léteznek ma már olyan online platformok, amelyek egy közösségi alapú tervezési folyamatot képesek az online térben kreatívan és előrevivően keretbe tenni. Fontos, hogy ezek a felületek nem azonosok a kommunikációs tervünk online csatornáival, hiszen nem pusztán kommunikációra szolgálnak, hanem tényleges társadalmi egyeztetést tesznek lehetővé. Ilyen felületnek tekintjük az izlandi Active Citizens Foundation által működtetett YourPriorites oldalt, illetve ennek a jelenleg még tesztfázisban lévő magyar megfelelőjét, a KÖFE által működtetett TársalGÓt. Az említett felületek alkalmasak arra, hogy a KTM előkészítő szakaszában, a főesemény 48 órája alatt, vagy épp az utómunkák során minőségi és érdemi párbeszédet generáljanak a közösségi tervezés szereplői között adott témák és ötletek mentén. A platformok funkciója így annak megfelelően változik és bővül, hogy azokat a tervezés melyik fázisában használjuk.

Természetesen – mint az online felületek általában – ezek az online platformok nem helyettesítik a személyes megszólításban rejlő elkötelező erőt, ugyanakkor nagyon jól meg tudják támogatni azt. Ennek viszont az is feltétele, hogy tudatos, tervezett és szervezett módon nyúljunk az online platformokhoz, amelyek jó kezekbe kerülve igen hatékony eszközzé tudnak válni, de felelősségünk van abban, hogy milyen folyamatok alakulnak ki, és hogy mit is kezdünk majd mindezzel.

Mind a székely, mind pedig az abaúji KTM során a 48 óra alatt kidolgozott ötleteket, azok cselekvési tervének egyes elemeit osztottuk meg az online részvételi tervezési felületen. Ezzel az volt a célunk, hogy újabb embereket érjünk el a térségben, akik hozzájárulnak az adott ötletek megvalósításához; növeljük az ötletek népszerűségét, elfogadottságát; illetve esetlegesen további javaslatokat, pro és kontra érveket oszthassanak meg a helyi lakosok az egyes ötletekkel kapcsolatosan.

A TársalGÓ egy online vitatér, amely segít, hogy bárki a közösség elé tárhassa kérdését, problémafelvetését, ötletét. Egy hely, ahol az egyet nem értés valódi motorja tud lenni a változásnak. Ötletelj, érvelj, vitázz a Közösségfejlesztők Egyesülete új felületén!

34 50 6 25

Hogyan zajlik a szociális hackathon főeseménye?

A szociális hackathon kifejezést sokszor csak a főesemény megnevezésére használjuk – nem véletlenül, hiszen ez áll az egész folyamat középpontjában: minden előkészítő munka végső soron arra irányul, hogy egy sikeres főesemény jöhessen létre. Gyakorlatunkban a főesemény egy 48 órás hétvégi maraton, mely péntek estétől vasárnap estig tart. Az alábbiakban pontról pontra haladva mutatjuk be az esemény főbb programelemeit.

Regisztráció

Az eseményre érdemes előzetes regisztrációt kérni, mert az abból kiderülő információk mind logisztikailag, mind tartalmilag segítik a felkészülést. Ugyanakkor az is fontos, hogy ez egy nyitott esemény maradjon, s az előzetes regisztráció hiánya ne legyen akadálya a részvételnek. Helyszíni regisztrációra azonban mindenképp szükség van.

A regisztrációs pultoknál a résztvevők felveszik a szükséges eszközöket. A névkártyán kívül (vagy azzal kombinálva) érdemes egy megkülönböztető jelzéssel a szerepkört is megjeleníteni, pl. szervező, mentor, résztvevő, zsűritag. (Közel 100 ember egyidejű működésében ezek a szervezési segítségek nagyban megkönnyítik a közös munkát.) A csapatalakításhoz szükség lesz arra is, hogy minden résztvevőnél legyen egy őt jellemző színes kártya (a kártyák mutatják majd a csapat sokszínűségét, erről később még lesz szó) – ezeket a kártyákat is a regisztrációs pultnál kapják meg a résztvevők.

Nyitórendezvény

Az esemény egy közös nyitórendezvénnyel veszi kezdetét, melynek nagy motivációs ereje van. A nyitórendezvényen bemutatkoznak a szervezők (adott esetben a támogatók is szerepet kaphatnak a bemutatkozás során), beszédek hangozhatnak el, a programot különböző fellépők gazdagíthatják. A nyitórendezvény arra is lehetőséget biztosít, hogy a résztvevők – egy rövid ismertetőnek köszönhetően – megismerjék a 48 óra fő mérföldköveit. (A forgatókönyv papíralapon is elérhető, így könnyen nyomon követhető az esemény.) A következő szakasz felszólalóit már itt el lehet kezdeni bátorítani – a nyitórendezvény oldott hangulata is ezt támogatja.

Ötletbemutató (toborzó) beszédek

Ebben a szakaszban megismerhetjük az ötletgazdákat, akik a közönség előtt egy toborzó beszédben (pitching) röviden bemutatják az ötletüket, általában vizuális eszközök igénybevétele nélkül, vagy minimális képi megjelenítéssel (pl. 1 kép/ötlet). Az ötletbemutató beszédre 1,5-3 perc áll rendelkezésre (ha a résztvevők jellemzően nem gyakorlott előadók, vagy valamilyen kommunikációs nehézségük van, érdemes háromperces beszédekkel tervezni). Ahhoz, hogy az esemény tervezett kereteit tartani tudjuk, fontos a beszédek időkeretének szigorú betartása. A folyamatot egy vagy két ceremóniamester facilitálja, ők gondoskodnak arról, hogy minden gördülékenyen menjen.

Az ötletbemutató beszédet követően a mentoroknak lehetőségük van egy-két kérdést feltenni az ötletgazdának, ami tovább segíti az ötletek megértését. A beszédről és a kapcsolódó kérdésekről összefoglaló készül flipchart papírra, ezzel a témagazda félrevonul, s a következő részben felhasználja tagok toborzására.

Piacozás – csoportalakítás

A piacozás célja, hogy az ötletgazdák egy sokszínű, legalább 5-8 fős csapatot alakítsanak – a piacozás a csapattagok toborzásáról szól. A piacon az ötletgazdák egy-egy „standot” állíthatnak fel, ahol pl. egy flipchart táblán olvashatók az ötletről készült jegyzetek. A résztvevők körbejárják a standokat, újra elolvassák a jegyzeteket, beszélgetnek az elképzelésekről az ötletgazdával és a hozzá már csatlakozott csapattagokkal – s idővel eldöntik, melyik csapathoz csatlakoznak.

A szociális hackathon alapelveinek ismertetésekor volt már szó a sokszínűség (diverzitás) jelentőségéről, s arról, hogy a szervezői csoport döntése, a SZH során ennek biztosítására milyen szempontokat érvényesít. Ezen szempontok szerint kaptak a résztvevők a regisztrációnál színes kártyákat. Ha például a szektorok sokszínűsége a fő szempont, más-más színt kapnak a civil, az állami és a forprofit szektor képviselői, ha a szakmai sokszínűség fontos, akkor a színek az

egyes szakterületeket jelölik. Amikor egy résztvevő csatlakozik egy csapathoz, színes kártyáját a csapat a táblájára tűzi – ezzel is támogatva a folyamat diverzitásának nyomon követését.

Ez a szakasz a szociális hackathon egyik fontos mérföldköve, hiszen itt derül ki, hogy az ötletgazdák kikkel fognak együttműködni a következő intenzív közös munka során. A mentorok is itt választják ki a csapataikat, akikkel a következő 48 órában együtt fognak dolgozni. A résztvevők számára a csapatválasztás fontos döntés, mely egyben – remélhetőleg – egy hosszabb távú elköteleződést is jelent: meg kell találják azt a témát és azt a csapatot, amiben el tudják képzelni a tervezést. Éppen ezért erre a szakaszra érdemesebb több időt hagyni (minimum fél, de akár 1-2 órát).

A piacozás eredményeként kialakulnak a végleges csapatok (nem minden ötlet köré szerveződik végül csapat!), erről a szakasz végén érdemes plenárisan is beszámolni.

Az ötletek kidolgozása, csapatmunka

A piacozás és a csoportalakítás izgalma után elkezdődik a SZH maratoni része, az egyes csapatok intenzív együttműködése, melynek során a csapatok – mentori/facilitátori támogatással – kidolgozzák az ötletet. Ebben a szakaszban tehát a csapatok és a mentorok közös munkája kerül a fókuszba.

A fejlesztés eredménye általában a cselekvési terv, esetleg egy prototípus – mindenképp egy konkrét „termék” – lesz. Az ötlettől függően nagyon egyedi eredmények születhetnek. Előfordulhat például, hogy a rendelkezésre álló idő alatt a csapat az ötlet egy részét is kidolgozza, illetve megvalósítja (pl. honlapterv, könyvrészlet).

A mentorok támogatása ebben a szakaszban kulcsfontosságú. Olyan gyakorlatokat, játékokat, valamint feladatokat hoznak, amelyek közös megoldása révén a csapat egyre közelebb juthat az ötlet prototípusa és a hozzá tartozó cselekvési terv innovatív megalkotásához. A közös munka során különösen fontos a csoportdinamika megfelelő segítése, így a mentorok külön figyelmet fordítanak arra is, hogy az egyes csapattagok megfelelő módon tudjanak kapcsolódni egymáshoz.

A közös munkát segíti, hogy a csapatok egy külön „bázist” kapnak, ahol a fejlesztés zavartalanul folyhat. Ez a terem az esemény egész ideje elérhető számukra, így lehetőséget biztosítunk arra is, hogy saját maguk osszák be a fejlesztés időtartamát, formáját, a csapat egyéni dinamikájához igazodva. A megfelelő kikapcsolódási lehetőségekről a szervezők gondoskodnak: játékok, előadások, zenék színesíthetik az eseményt és ösztönözhetik a kreatív ötletelést.

A fejlesztésről előre meghatározott ellenőrző pontok mentén számolnak be a csapatok, ahol a mentorok további visszajelzést adnak számukra.

(Az ellenőrző pontokról a következő részben írunk.)

Az abaúji gyakorlatban a mentorok munkáját megosztottuk, és speciális szakmai mentorok bevonásával lehetőséget adtunk arra, hogy a csapatmentorok mellett további segítséget is igénybe tudjanak venni a csapatok. A speciális mentorok az alábbi területek szakértői voltak: kommunikáció, IKT, vidékfejlesztés, forrásteremtés. A speciális mentorok segítségének igénybevételéhez külön időpontot kellett foglalniuk a csapatoknak.

Ellenőrző pontok, konzultációk

A csapatmunkát időnként megszakítják különféle ellenőrző pontok, konzultációk, melyeken a csapatok bemutatják a közös munka aktuális állását. Az ellenőrző pontok célja, hogy a csapatok haladásáról a mentorok és a szakmai program felelősei képet kapjanak, és időben tudjanak reagálni az esetleges elakadásokra, nehézségekre. Az ellenőrző pontokat a 48 órában jól elosztva érdemes ütemezni, pl. a második nap délelőtti és délutáni szakaszának végére és az utolsó napon a záróelőadásokat megelőzően.

Az ellenőrző pontokon a csapatok képviselői (csapatonként 1-2 fő) találkoznak a részt vevő mentorokkal és szervezőkkel, az előzetes feliratkozás szerinti sorrendben. (A mentorok erre az időre általában magára hagyják csapataikat, így az ellenőrző pontokon szinte minden mentor jelen van.) Minden csapatnak 8-10 perce van, mellyel szabadon gazdálkodhat: az időt használhatja prezentálásra, de az is előfordulhat, hogy a csapat egy kérdéssel érkezik, és a közös megbeszélésre fordítja a rendelkezésre álló időt.

Az ellenőrző pontok azt a célt is szolgálják, hogy a csapatok szokják a „közönség” előtti bemutatás élményét, illetve hogy külső biztatást és megerősítést is kapjanak arra a folyamatra, amit ők elsősorban belülről érzékelnek.
A visszajelzéseket vissza lehet vinni a csapathoz (ajánlott is erre a csapat körében utána időt szánni), mert sokat lehet belőlük tanulni.

A csapatok képviselőit érdemes cserélgetni, hogy mások is lehetőséget kapjanak az ötletük képviseletére és konzultációra. Érdemes arra is lehetőséget adni, hogy a csapatok időnként egymás folyamataiba is belelássanak – erre is jó alkalmat teremtenek ezek a megállók, ahol a csapatképviselők saját idejük lejárta után is bent maradhatnak a körben, hogy meghallgassák az utánuk következő társaikat.
A mentori erőforrások hatékony kihasználását erősíti, hogy az ellenőrző pontokon a mentorok is belelátnak más csapatok munkájába, esetleges elakadásaiba. Általános tudásán kívül ugyanis minden mentornak más tapasztalatai vannak, s egy-egy ilyen tapasztalat megosztása sokat adhat a közös munkához. Az ellenőrző pontokon kiderülnek ezek a kapcsolódások, s arra is lehetőség nyílik, hogy az egyik csapat egy bizonyos időre (pl. fél órára) kölcsönkérje egy másik csapat mentorát, hogy ezeket a tapasztalatait megossza.

A kidolgozott ötletek bemutatása

Lassan elérkezünk a 48 óra zárásához, aminek legmeghatározóbb momentuma a kidolgozott ötletek bemutatása. Erre – az esemény elején már megismert toborzóbeszédek mintájára – záróelőadással készülnek a csapatok. A felkészülést kommunikációs szakemberek (speciális mentorok) segíthetik, akik előzetesen egyeztetnek a csapatok képviselőivel, hogy mire kell figyelni egy ilyen prezentáció elkészítése, majd előadása során.

A csapatoknak itt is néhány (kb. 3) percük van a prezentációra, melyhez az előadók (csapatonként 1-2 fő tud tevékenyen az előadásban részt venni) használhatnak különféle vizuális elemeket, trükköket, meglepő fordulatokat – egyszóval bármit, amire a fantáziájuk és kreativitásuk lehetőséget teremt. Egy-egy záróelőadást követően a zsűrinek lehetősége van kérdéseket feltenni (maximum 7 percben), ezzel segítve az ötlet jobb bemutatását, illetve megértését. A zárás ezen szakaszát is a ceremóniamester(ek) segíti(k).

Zsűrizés

A záróelőadásokat követően a zsűri visszavonul, s az ott elhangzottak és a csapatok kidolgozott munkalapjai alapján – az előzetesen megismert értékelési szempontok figyelembevételével – meghozza döntését (melyet a következő pontban bemutatott záróeseményen ismertet).

Fontos azonban, hogy a zsűri ne csak a záróelőadásokat lássa, mert ezekből nem értheti meg a folyamat jelentőségét, mely az eredmény valódi értékét adja. Másrészről az elfogulatlan döntéshozás feltétele, hogy a zsűri ne vonódjon be túlzottan, ne lásson az eseményből túl sokat – ebben meg kell találni az arany középutat.

A zsűrizés ideje alatt érdemes különféle programokkal készülni a résztvevők számára, ezzel is oldva a várakozás izgalmát, illetve ezen a ponton lehet sort keríteni a csapatok fotózására is.

Záróesemény, díjazás

Nagyon tartalmas, intenzív, fárasztó, ugyanakkor felemelő együttműködésen vannak túl a résztvevők, fontos az esemény méltó lezárása, a pozitív érzések megerősítése. A záróeseményen az ünneplés, az öröm kap főszerepet, ezt különböző programok, például közös éneklés, fellépők szereplései támogathatják. A záróesemény keretében kerül sor a zsűri döntésének ismertetésére, a díjak, jutalmak kiosztására, ezt is az ünneplés hangulata kell áthassa. A szervezők feladata, hogy a záróesemény minél jobb hangulatú legyen, hogy „megemelje” a résztvevőket, hogy megerősítse a közös együttlét értékét.

Mi történik a főesemény után?

A SZH általános gyakorlata szerint minden szereplő (résztvevők, mentorok, szervezők) alapvetően a 48 órára vállalkozik. A KTM esetén a főesemény utáni folyamat is fontos. A meglévő kapacitásoktól is függ, hogy alakul végül ez az időszak, folytatódik-e (ha igen, hogyan) az együttműködés. Erről fontos világosan kommunikálni.
Az alábbiakban a szereplők szemszögéből igyekszünk bemutatni, hogy alakulhat a folyamat a főesemény után.

Ötletgazdák és csapataik

Az ötletgazdák az esemény kezdetéig „tulajdonolják” ötleteiket, ezt követően azonban az ötlet a csapat tagjaival megosztott közös „termékké”, üggyé alakul, melyet a csapat partneri együttműködésben fejleszt tovább. Ezért fontos tisztázni, hogy bár az esemény után is előfordulhat, hogy a kezdeti ötletgazdák lesznek a csoport fő koordinátorai, mozgatói, az ötlet kidolgozásában részt vett csapattagok ugyanúgy részei voltak ennek a folyamatnak, így szintén „tulajdonosok” lettek. (Amennyiben olyan ötletről van szó, ahol valóban valami közös „termék” születik, javasoljuk, hogy egy formális vagy informális közös megállapodást kössenek a csapattagok, nem csupán a jövőbeni együttműködésről, de annak a közös szellemi tulajdoni megosztásáról is.)

Az ötletek esemény utáni utóélete tehát elsősorban a csapat együttműködésén múlik. Amennyiben az esemény elég erőt, motivációt adott ahhoz, hogy a csapattagok lássák értelmét a folytatásnak, akkor ennek meg fogják találni a módját. Helyzettől függően a szervezői csoport nyújthat ehhez támogatást (hogy így van-e, arról fontos nyíltan kommunikálni). A díjak, illetve mentori felajánlások is jelenthetnek támogatást, illetve adhatnak újabb lendületet a folytatáshoz.
Általános tapasztalat azonban, hogy nyolc ötlet közül kb. kettő jut el a megvalósulási fázisig.

Mentorok

Függetlenül attól, hogy díjazásért vagy pro bono dolgoznak, a mentorok is elsősorban a 48 órára szerződnek. Mindemellett a gyakorlat azt mutatja, hogy gyakran elköteleződnek a csoport további támogatására, s valamilyen formában folytatják a közös munkát. A szervezői csoportnak érdemes előzetesen is gondolkodni azon, hogy ehhez milyen támogatói környezetet tudna nyújtani.

Szervezői kör

A szervezőknek érdemes átgondolniuk az esemény eredményeit – a saját szempontjukból: az elvárásaik, céljaik mennyiben valósultak meg, mivel épültek a folyamat során. Amennyiben látják értelmét, az esemény adta lendületet érdemes kihasználniuk további együttműködések kialakítására, kapcsolataik megerősítésére, vagy akár egy következő KTM iránti elköteleződésre.
A szervezők az esemény előkészítése és lebonyolítása során közel 100 emberrel kerültek kapcsolatba, ezek között gyakran új ismeretségek is vannak. Fontosnak tartjuk ezeket a kapcsolatokat – a jövőbeni együttműködés reményében – az esemény után is megerősíteni.

A résztvevők, mentorok és szervezők együttműködése nem szükségszerűen ér tehát véget a SZH főeseményével. Az együttműködés igazi sikere, ha a kidolgozott ötlet meg is valósul. Ahogy azt korábban jeleztük, a természetes folyamat része, hogy nem minden ötlet jut el a megvalósulásig – a közösségi tervezési maraton során azonban szervezőként arra törekszünk, hogy erre minden csapatnak lehetősége legyen.

Zárszó

Az életképes közösségek kialakítása ugyan legtöbbször kis lépésekre épülő folyamat, azonban a közösségi tervezési maraton sok kis lépést segít viszonylag rövid idő alatt megtenni. Mindez egyfajta katalizáló hatással lehet a folyamatban részt vevő emberekre, akik átélhetik, hogy nincsenek egyedül a helyi ügyeikkel, és igenis képesek saját maguk is olyan megoldást kialakítani, ami már rövid távon is látható eredménnyel jár saját közösségeikben.

A KTM erre ad egy lehetséges utat, keretet – kialakítását minden esetben ajánlott az adott körülményekhez igazodva megálmodni. Különböző körülmények között így nagyon eltérő célú és méretű események alakulhatnak ki, egy azonban minden közösségi tervezési maratonban közös, és ezt fontosnak tartjuk hangsúlyozni: mindig a helyben lévő erőforrásokra, azok erősítésére, katalizálására használjuk ezt a módszert.

Olyan sok kívülről jövő fejlesztés érkezik sok esetben egy adott területre (pl. hátrányos helyzetű kistérségekbe), hogy a helyi erőforrások belső mozgósítására sokszor nem marad tér és idő. Mi ezt a munkát és gyakorlatot azoknak a szakembereknek ajánljuk, akik hisznek abban, hogy a helyi emberek is képesek változásokat elérni, és nyitottak ennek egy érdekes, közösségi tervezési maraton jellegű támogatási formáját megismerni és alkalmazni.

Konzorciumunk ajánlata

A közösségi munkában nagyon sok módszer létezik már. Kipróbált gyakorlatok, járt utak sokaságát tudja felmutatni a szakma. Ugyanakkor vannak olyan helyzetek, amelyek igénylik a szakmai újításokat, az innovatív ötleteket, próbálkozásokat, és vannak olyan szakemberek is, akik próbálják szélesíteni az eszköztárukat. Ez a projekt is egy ilyen szakmai ambícióból született, és vált szépen lassan valósággá. A kettő között eltelt idő pedig a közös tanulásé volt. Tanulása a módszernek, a hazai viszonyoknak, az adaptáció lehetőségének, a gyakorlati kihívásokkal való megküzdésnek. Ennek minden bizonytalanságával, nehézségével, aztán végül örömével együtt. Ezt az utat szerintünk semmiképpen sem érdemes megspórolni.

Lehet azonban ezen az úton társakat találni. Ahogyan nekünk az észt kollégáink, úgy nektek mi lehetünk azok, akik adott pontokon támaszt jelentenek, továbblendítenek, vagy épp csak jókor jó kérdéseket tesznek fel.

A Közösségfejlesztők Egyesülete (KÖFE) megalakulása óta keresi a közösségekkel való munka újabb és újabb eszközeit, és hozzá a terepeket, ahol felelősen, a helyi közösséggel együttműködve ki is próbálhatja ezeket. Így volt ez többek között a közösségi tervezés különféle formái vagy a közösségi gazdaságfejlesztés módszerei esetén, mely szerves gyakorlattá vált nem csak a KÖFÉben, hanem sok más szervezetben is. Legújabban pedig a szociális hackathon észt gyakorlatát adaptáló – 2019-től 2021-ig tartó – ERASMUS+ projekt adott lehetőséget arra, hogy Székelyföld és Észak-Abaúj közösségeit egy izgalmas közös kísérletre, szárnypróbálgatásra hívjuk.

Amennyiben a kézikönyv elolvasása után, vagy éppen azzal kapcsolatban merültek fel kérdéseid, és még azelőtt szeretnél ezekre választ kapni, mielőtt magad is belevágsz a saját közösségi tervezési maratonod szervezésébe, akkor **személyes konzultációkat** ajánlunk ezek megbeszélésére. Konzorciumi partnerünkhöz, a Human Reform Alapítványhoz hasonlóan a KÖFE is foglalkozik felnőttképzéssel, nagy tapasztalattal rendelkező oktatói gyakorló szakemberek is egyben – köztük a HKLeader és a FÉSZAK tagjaival. A közösségi tervezési maraton adaptálását így mind szakembereknek, mind helyi lakosoknak szóló **képzésekkel** tudjuk támogatni Magyarországon és Székelyföldön egyaránt.

A képzések mellett szívesen vállaljuk a folyamat támogatását a szakemberek **mentorálásával** (rendszeres találkozásokkal és kapcsolattartással), ez biztonságot, megerősítést s egyben személyre szabott segítséget adhat a szükséges gyakorlatot épp most megszerző szakember számára.

Lépj velünk kapcsolatba: szívesen válaszolunk akár egy egyszerű kérdéssel, akár egy összetettebb problémával keresel meg minket.

ELÉRHETŐSÉGEINK:
KÖZÖSSÉGFEJLESZTŐK EGYESÜLET: EGYESULET@KOFE.HU
HUMAN REFORM ALAPÍTVÁNY: HUMANREFORM2@GMAIL.COM
HOMORÓD-KÜKÜLLŐ LEADER EGYESÜLET: OFFICE@HKLEADER.RO
„FOGADÓ” ÉSZAK-ABAÚJI KÖZÖSSÉGFEJLESZTŐK KÖRE EGYESÜLET: FESZAKKOR@GMAIL.COM
VORU MEGYEI FEJLESZTÉSI KÖZPONT: ARENDUSKESKUS@VORUMAA.EE

Ajánljuk még interneten is elérhető kiadványainkat a témában

A projekt során fejlesztett képzési anyag e-learning változata a fent megjelölt oldalon érhető el az érdeklődők számára.

Boda Kitti (2020): A közösségi tőke. In: Parola 2020/1
Csabai Lucia (2020): A közösségi tervezés maratonja. In: Parola 2020/3-4
Boda Kitti, Csabai Lucia, Gyenes Zsuzsa, Molnár Aranka (2020): Közösségek szolgálatában – kistelepüléseken (e-tanulmánykötet).